ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής: Χρονάκη Όλγα ΔΕ20090

Επιβλέπων: Βασσάκης Κωνσταντίνος

©2025

HELLENIC MEDITERRANEAN UNIVERSITY

SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENCE

DEPARTMENT OF MANAGMENENT SCIENCE AND TECHNOLOGY

«THE ROLE OF SOCIAL ENTERPRISES IN DEALING WITH YOUTH UNEMPLOYMENT. RESEARCH GREECE CASE STUDY»

DIPLOMA THESIS

Student : Chronaki Olga DE20090

Supervisor : Vassakis Konstantinos

©2025

Υπεύθυνη Δήλωση *: Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά τον ρόλο των κοινωνικών επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων, ειδικά στον γεωγραφικό χώρο της Ελλάδας. Κατά τον ορισμό που επιλέγει η Ευρωπαϊκή Ένωση, η κοινωνική επιχειρηματικότητα ταυτίζεται με την εμπορική δραστηριότητα ή την παροχή υπηρεσιών ενός οικονομικού οργανισμού που θέτει ως κύριο στόχο λειτουργίας του την προσφορά στην κοινωνία και δευτερευόντως στην παραγωγή κέρδους (European Commision, 2014). Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα εμφανίστηκε πρώτη φορά με τη μορφή συνεταιρισμών. Στη σύγχρονη μορφή τους έχουν εξελιχθεί σε καινοτόμες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες στηρίζονται από προγράμματα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με κύριο σκοπό την επίλυση κοινωνικών ζητημάτων και την αντιμετώπιση της ανεργίας, ειδικά την ανεργία των νέων. Στο πλαίσιο της εργασίας διεξήχθησαν συνεντεύξεις και παρουσιάστηκαν δύο Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) στις οποίες καταγράφονται οι δράσεις, οι ανάγκες τους, το όραμα των ιδρυτών τους και οι επόμενοι μακροπρόθεσμοι και βραχυπρόθεσμοι στόχοι τους.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνική επιχειρηματικότητα, καινοτομία, ανεργία των νέων, Ελλάδα, Ευρώπη, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ)

ABSTRACT

This thesis studies the role of social enterprises in tackling youth unemployment, especially in Greece. According to the definition given by the European Union, social entrepreneurship is identified with the commercial activity or provision of services of an economic organization that sets as its main objective the contribution to society and secondarily to the production of profit (European Commission, 2014). The concept of social enterprise in Greece first appeared in the form of cooperatives. In their modern form, they have evolved into innovative, small and medium-sized enterprises which are supported by European Commission funding programs with the main aim of solving social issues and tackling unemployment, especially youth unemployment. As part of the work, interviews were conducted and two Social Cooperative Enterprises (Cooperatives) were presented, in which their actions, needs, the vision of their founders and their next long-term and short-term goals are recorded.

Keywords: social entrepreneurship, innovation, youth unemployment, Greece, Europe, Social Cooperative Enterprises

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 1
ABSTRACT 2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 6
Κεφάλαιο 1ο: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ 8
1.1 Γενική Έννοια 8
1.2. Τα Είδη της Επιχειρηματικότητας 9
1.2.1. Επιχειρηματικότητα μικρών επιχειρήσεων 10
1.2.2. Κλιμακούμενη νεοφυής επιχειρηματικότητα 10
1.2.3. Επιχειρηματικότητα μεγάλων επιχειρήσεων 10
1.2.4. Ειδικές μορφές επιχειρηματικότητας 11
1.3. Χαρακτηριστικά Επιχειρηματία 15
1.4. Κίνητρα Επιχειρηματικότητας 18
1.5. Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη 19
1.6. Μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις 20
Κεφάλαιο 2ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 22
2.1 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα 22
2.2 Χαρακτηριστικά Κοινωνικών Επιχειρήσεων 23
2.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικού επιχειρηματία 24
2.4 Στόχοι των Κοινωνικών Επιχειρήσεων 26
2.5 Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη 27
Κεφάλαιο 3ο: ΑΝΕΡΓΙΑ ΝΕΩΝ 30
3.1 Γενική Έννοια 30
3.2. Η ανεργία των νέων 32
3.3 Ανεργία των Νέων στην Ευρώπη 34
3.4.Τα αίτια της ανεργίας 37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ 41
4.1. 43
4.2. 47
4.3. Catis Yoga Studio (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 2) 46
4.4. Ερωτηματολόγιο Συνέντευξης 49
4.5. 5050
4.6. Προσωπικές Συνεντεύξεις 50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 58
5.1. Συμπεράσματα Έρευνας 58
5.2. Το μέλλον της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας 60

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ 63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 66

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Ορισμός επιχειρηματικότητας 8

Σχήμα 2: Υβριδική επιχειρηματικότητα – διάσημα παραδείγματα 13

Σχήμα 3: Κίνητρα επιχειρηματικότητας 17

Σχήμα 4: Τα Κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Πυλώνα 28

Σχήμα 5: Δικαιώματα Ευρωπαϊκού Πυλώνα 28

Σχήμα 6: Ποσοστό ανεργίας 31

Σχήμα 7: Ανεργία νέων στην Ελλάδα 32

Σχήμα 8: Ποσοστό ανεργίας ανά ηλικιακή ομάδα, ΕΕ, 2009-2022 34

Σχήμα 9: Ανεργία των νέων, 2022 35

Σχήμα 10: Άνεργοι ανά τομέα και επίπεδο μορφωτικού επιπέδου, ΕΕ, 2022 36

Σχήμα 11: Θεματικές ενότητες δράσης ΚοινΣΕπ 42

Σχήμα 12: Πλεονεκτήματα Συνεταιρισμού 43

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Αρχική σελίδα της επιχείρησης στο διαδίκτυο - AgroID 47

Εικόνα 2: Προβολή κύριων υπηρεσιών-AgroID 47

Εικόνα 3: Αρχική σελίδα της επιχείρησης στο διαδίκτυο – Catis Studio 48

Εικόνα 4: Προβολή κύριων υπηρεσιών – Catis Studio 49

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία μελετά τον ρόλο των κοινωνικών επιχειρήσεων στην υποβοήθηση του μετριασμού των επιπτώσεων της ανεργίας των νέων στην Ελλάδα. Το δίκτυο των κοινωνικών επιχειρήσεων στην χώρα μας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της περιορισμένης πρόσβασης σε χρηματοδότηση, των κενών στις δομές υποστήριξης και της περιορισμένης ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική έννοια της επιχειρηματικότητας, η σημασία της καινοτομίας στην επιχειρηματικότητα, τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού επιχειρηματία καθώς και η κινητροδότηση προς επίτευξη της ανάπτυξης των διαφόρων μορφών επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και ειδικότερα στην Ευρώπη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στην κοινωνική επιχειρηματικότητα γενικότερα και ειδικότερα στον γεωγραφικό χώρο της Ελλάδας. Το δίκτυο που συστήνουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στον γεωγραφικό χώρο της Ελλάδας, εξακολουθεί να ωριμάζει και να αναπτύσσεται, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι σχετικά νέα στην Ελλάδα και έχει κερδίσει έδαφος την τελευταία δεκαετία. Η οικονομική κρίση του 2009 ανέδειξε τη σημασία της κοινωνικής προσφοράς και αλληλεγγύης, η οποία οδήγησε στη νομοθεσία της ΚΟ (Νόμος 4019/2011) αποτελώντας πρωτοπορία για την Ελλάδα το 2011 – ως συνέπεια των κοινωνικών και οικονομικών αναταραχών, η ίδια χρονιά σηματοδότησε ένα σημαντικό ορόσημο για την ελληνική κοινωνική επιχειρηματικότητα, καθώς ο αριθμός των κοινωνικών επιχειρήσεων αυξήθηκε εκθετικά μαζί με τα συστήματα και τους μηχανισμούς στήριξης. Ο νόμος 4019/2011 εξειδίκευσε το πλαίσιο λειτουργίας των κοινωνικών επιχειρήσεων και καθιέρωσε το πλαίσιο λειτουργίας της κοινωνικής επιχειρηματικότητας καθώς και της κοινωνικής οικονομίας. Εντός του ιδίου πλαισίου, προσδιορίστηκε ως τομέας η Κοινωνική Οικονομία και καθιερώθηκε μια νέα εταιρική μορφή, γνωστή πλέον ως Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση, ως φορέας κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Γ.Γ. Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2022).

Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία για την ανεργία, τις μορφές της καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισής της. Δίνονται στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ανεργία των νέων ανά την Ευρώπη και καταγράφονται οι αιτίες και τα συμπεράσματα μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση και με την κοινωνικής επιχειρηματικότητα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε με την διενέργεια προσωπικών συνεντεύξεων με ημι-δομημένο ερωτηματολόγιο σε δύο Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις. Οι ΚοινΣΕπ συλλογικού και κοινωνικού οφέλους είναι αστικοί συνεταιρισμοί, ενώσεις που περιλαμβάνουν και τον οικονομικό σκοπό και στοχεύουν εκτός από την οικονομική και στην πολιτιστική αλλά και την κοινωνική ανάπτυξη των μελών τους. Η νομοθεσία αυτή άνοιξε το δρόμο για την επέκταση των τομέων δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Παρείχε ένα επικαιροποιημένο πλαίσιο για διάφορους οργανισμούς και επιχειρήσεις με αποδεδειγμένο κοινωνικό αντίκτυπο και αντιμετώπιση ενός κοινωνικού προβλήματος. Εισήγαγε επίσης την έννοια του νομικού καθεστώτος υιοθετώντας μια πιο λειτουργική λογική βασισμένη σε κριτήρια, πράγμα που σημαίνει ότι σχεδόν οποιαδήποτε νομική μορφή μπορεί να αλλάξει το καθεστώς της για να αποτελέσει μέρος του επίσημου δικτύου Κ.Αλ.Ο και να εγγραφεί στο δίκτυο (Δίκτυο ΚοινΣΕπ, 2025).

Στο τελευταίο κεφάλαιο εξάγονται συμπεράσματα από τις δύο μελέτες περίπτωσης για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και την συμβολή της στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων. Επιπλέον γίνεται γενικότερη αναφορά και στο μέλλον της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως μορφή επιχειρηματικότητας στην χώρα μας και στην Ευρώπη.

Κεφάλαιο 1ο: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.1 Γενική Έννοια

Με την ευρεία έννοια, η έννοια της επιχειρηματικότητας αναφέρεται στο ξεκίνημα μιας κοινής, ξεχωριστής προσπάθειας από μια μικρή ομάδα εταίρων ή ένα άτομο για την δημιουργία μίας νέας επιχείρησης. Ένας entrepreneur - επιχειρηματίας στοχεύει στην υλοποίηση ενός καινοτόμου επιχειρηματικού εγχειρήματος και ο ίδιος είναι επιφορτισμένος με την ανάληψη του μεγαλύτερου ρίσκου όσον αφορά το συγκεκριμένο έργο. Ταυτόχρονα και ως αποτέλεσμα του ρίσκου που αναλαμβάνει, ο επιχειρηματίας θα αποκομίσει και το μεγαλύτερο όφελος εάν και εφόσον το έργο θα επιτύχει τους σκοπούς του (Καραγιάννης, 1999).

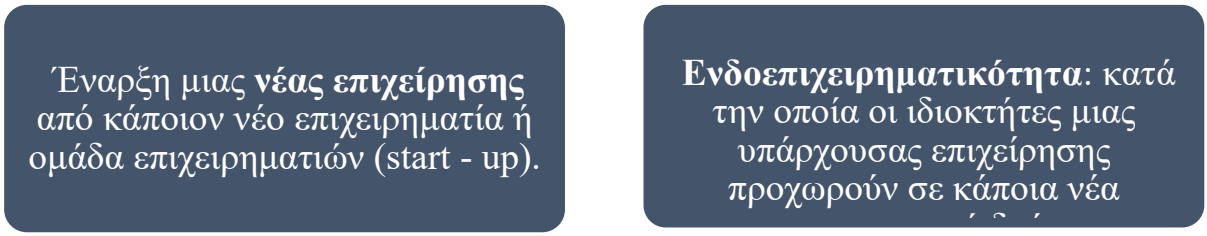
Η επιχειρηματικότητα, η ιδέα μίας νέας επιχείρησης συχνά περιλαμβάνει την έννοια της καινοτομίας ή ακόμα και ταυτίζεται με την καινοτομία. Αφορά συνήθως οικονομικούς οργανισμούς μικρού μεγέθους ενώ είναι σύνηθες οι μεγάλες επιχειρήσεις που αναζητούν να εμπλουτίσουν την λειτουργία τους με τέτοιες ιδέες μιμούνται αυτό το χαρακτηριστικό της καινοτομίας (ή προσπαθούν να μιμηθούν) ενθαρρύνοντας αυτό που καλείται και ως «ενδοεπιχειρηματικότητα». Οι εργαζόμενοι είναι επιθυμητό να σκέφτονται ως επιχειρηματίες, διερευνώντας μια διαφορετική και ίσως πρωτότυπη προοπτική που θα μπορούσε να καταλήξει σε μια νέα ιδέα προς όφελος της εταιρείας. Αυτοί οι εργαζόμενοι μπορεί να κινητροδοτηθούν ή απλά να τους δοθεί μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων, αλλά χωρίς η επιχείρηση να πάψει να έχει εξουσία επί του έργου και να απορροφά κάθε κίνδυνο που συνδέεται μ' αυτό. Οι entrepreneurs – επιχειρηματίες είναι επωφελείς σε κάθε τομέα, είτε πρόκειται για μεγάλες εταιρείες είτε πρόκειται για μικρές επιχειρήσεις.

Άλλωστε η λέξη «επιχειρηματικότητα» έχει την ρίζα της στο ρήμα «επιχειρώ», που με την σειρά του σημαίνει «ξεκινώ κάτι από την αρχή», «δοκιμάζω», «προσπαθώ να πετύχω έναν στόχο». Η ρίζα του ρήματος μας υποδεικνύει ότι όταν μιλάμε για επιχειρηματικότητα αναφερόμαστε σε ικανότητες, δεξιότητες αλλά και συμπεριφορές που χαρακτηρίζονται από πρωτοβουλία με σκοπό πάντα το ξεκίνημα μιας νέας δραστηριότητας (Βικιλεξικό, 2025).

Ο Π. Κώτσιος ορίζει ως επιχειρηματικότητα το άθροισμα όλων αυτών των ενεργειών και δραστηριοτήτων που είναι αναγκαίες για το ξεκίνημα μιας καινούργιας ή την μεγέθυνση μιας ήδη λειτουργούσα επιχείρησης (Κώτσιος , Έτος Δ' Έκδοσης: 2024).

Μ 'αυτή την έννοια μπορούμε να διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

Σχήμα 1: Ορισμός επιχειρηματικότητας

Πηγή: (Κώτσιος , Έτος Δ' Έκδοσης: 2024)

Η Κακαρούχα (2008) δίνει ένα διαφορετικό ορισμό αναφέροντας ότι η επιχειρηματικότητα συστήνεται από μια σκέψη, αρχικά, και στη συνέχεια από την εκτέλεση της ιδέας, η οποία ιδέα δύναται να προσφέρει προστιθέμενη αξία αφενός μεν για τον επιχειρηματία αφετέρου δε για το κοινωνικό σύνολο (Κακαρούχα, 2008).

Συνεπώς και κατά τον προηγούμενο ορισμό, η επιχειρηματικότητα μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη παρέχοντας πολλαπλά οφέλη όπως:

- ✓ Αύξηση της παραγωγικότητας
- ✓ Τόνωση του εμπορίου
- ✓ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- ✓ Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας
- ✓ Ορθή διαχείριση πόρων
- ✓ Αύξηση του ΑΕΠ

1.2. Τα Είδη της Επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα, όπως ήδη αναφέραμε, είναι δύσκολο να οριστεί επειδή μπορεί να λάβει πολλές μορφές. Ειδικότερα σήμερα, στην σύγχρονη οικονομία με τις μεγάλες εξελίξεις στην τεχνολογία και την χρήση του διαδικτύου οι επιχειρηματίες απευθύνονται στην παγκόσμια αγορά σε ένα ευρύ πλαίσιο λειτουργίας, ευκαιριών και βελτιστοποίησης του κέρδους τους.

Σε κάθε περίπτωση, τα νέα επιχειρηματικά εγχειρήματα ταξινομούνται με βάση τον κλάδο τους, όπως ο χρηματοπιστωτικός τομέας ή το λιανικό εμπόριο, καθώς και το μέγεθος και τον ρυθμό ανάπτυξής τους, π.χ. μια μικρή επιχείρηση ή μια νεοσύστατη επιχείρηση.

Ο σημαντικότερος όμως παράγοντας που διακρίνει τους διαφορετικούς τύπους επιχειρηματικότητας είναι ο βαθμός καινοτομίας. Η επιχειρηματικότητα μικρών επιχειρήσεων επικεντρώνεται συνήθως στην έναρξη και τη λειτουργία μιας παραδοσιακής επιχείρησης που

παρέχει υπάρχοντα προϊόντα ή υπηρεσίες σε μια τοπική αγορά. Η κλιμακούμενη νεοφυής επιχειρηματικότητα, από την άλλη πλευρά, επικεντρώνεται στην ανάπτυξη νέων και καινοτόμων προϊόντων ή υπηρεσιών που έχουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν γρήγορα και να φτάσουν στην παγκόσμια αγορά.

1.2.1. Επιχειρηματικότητα μικρών επιχειρήσεων

Ο τύπος της επιχειρηματικότητας των μικρών επιχειρήσεων περιλαμβάνει κάθε είδους μικρού μεγέθους επιχείρηση δημιουργημένη από έναν άνθρωπο, μη έχοντας στους αρχικούς στόχους την επέκταση ή την δικαιόχρηση (franchise). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι οικογενειακές επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν μέλη της οικογένειας, του ευρύτερου συγγενικού περιβάλλοντος και γενικότερα προσωπικό από την περιοχή στην οποία δραστηριοποιούνται. Οι οικονομικοί πόροι για την αρχική επένδυση προέρχονται από τους ίδιους τους επιχειρηματίες ενώ η χρηματοδότηση της επιχείρησης επιβαρύνει την ίδια την επιχείρηση απευθείας από τα κέρδη της. Η κερδοφορία στις μικρές επιχειρήσεις είναι αποτέλεσμα της σκληρής δουλειάς του επιχειρηματία, της αφοσίωσης και της δέσμευσης στον στόχο τους.

1.2.2. Κλιμακούμενη νεοφυής επιχειρηματικότητα

Οι πρόσφατα συσταθείσες επιχειρήσεις εστιάζουν στον τρόπο ανάπτυξης ενός τέτοιου επιχειρηματικού μοντέλου που να είναι αφενός επαναλαμβανόμενο και αφετέρου επεκτάσιμο (περισσότερες πωλήσεις με περισσότερους πόρους). Η βασική αρχή σε αυτό το στυλ επιχειρηματικότητας ξεκινά με τον στόχο της ταχείας επέκτασης λειτουργίας της επιχείρησης και των μεγάλων αποδόσεων κέρδους. Πολλά είναι τα παραδείγματα νεοφυών επιχειρήσεων με αφηγήσεις όπως «όλα ξεκίνησαν στο γκαράζ των γονιών μου», ξεκινώντας δηλαδή με μια απλή ιδέα που «ζωντανεύει» από την επιμονή, το όραμα και την δίψα για επιτυχία των νέων επιχειρηματιών. Η Amazon, η Google και η Apple είναι όλα παραδείγματα πρωτοποριακών νεοσύστατων επιχειρήσεων που έχουν αλλάξει τον κόσμο.

1.2.3. Επιχειρηματικότητα μεγάλων επιχειρήσεων

Η επιχειρηματικότητα των μεγάλων εταιρειών αναφέρεται σε περιπτώσεις επιχειρήσεων όπως η Disney, η Google, η Toyota και η Microsoft οι οποίες ανανεώνουν συνεχώς τα προϊόντα

τους, δημιουργώντας νέους κύκλους ζωής, καθώς συνεχίζουν να καινοτομούν και να προσφέρουν στους καταναλωτές νέα προϊόντα που είναι παραλλαγές γύρω από τη βασική σειρά προϊόντων τους.

Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτού του τύπου επιχειρηματικότητας είναι το γεγονός ότι δεν πρόκειται για την γέννηση μιας νέας επιχείρησης, αλλά την δημιουργία νέων προϊόντων ή θυγατρικών εντός μιας ήδη υπάρχουσας εταιρείας ή την απόκτηση μικρότερων επιχειρήσεων (όπως όταν το Facebook αγόρασε το Instagram και το WhatsApp). Συγκεκριμένα, τα νέα αυτά τμήματα (πλέον) της μεγάλης επιχείρησης, σκοπό έχουν να αποκτήσουν πρόσβαση σε νέες αγορές, την διεύρυνση της πελατειακής βάσης αλλά και την περαιτέρω μεγέθυνση της επιχείρησης – πολλές φορές μέσω της γεωγραφικής επέκτασης. Επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό που χαρακτηρίζει τις μεγάλες εταιρείες, είναι η δέσμευση για σταδιακό χτίσιμο εταιρικής κουλτούρας, εξασφαλίζοντας ότι κατά την διάρκεια της επέκτασης της εταιρείας, το σύνολο των εργαζομένων αποτελεί μέρος της ανάπτυξης, αποτελεί δηλαδή το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της επιχείρησης.

1.2.4. Ειδικές μορφές επιχειρηματικότητας

- **Η ενδοεπιχειρηματικότητα**

Εσωτερική επιχειρηματικότητα ή ενδοεπιχειρηματικότητα (intrapreneurship). Η ενδοεπιχειρηματικότητα αναφέρεται σε μία οργανωτική δομή της ε ή έναν επιχείρησης ή ενός οικονομικού οργανισμού που επιτρέπει στους υπαλλήλους να ενεργούν σαν επιχειρηματίες. Οι intrapreneurs είναι διοικητικά στελέχη που αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να αναπτύξουν καινοτόμα προϊόντα ή υπηρεσίες, που χρησιμοποιούν πρωτοποριακές μεθόδους προσέγγισης των υφισταμένων προκειμένου να τους παρακινήσουν και να τους εμπνεύσουν ώστε να ενισχύσουν το ενδιαφέρον τους και την αφοσίωση τους στην επιχείρηση.

Πολλές εταιρείες, έχουν βρει επιτυχημένους τρόπους για να ενθαρρύνουν την ενδοεπιχειρηματικότητα και να αναπτύξουν αυτές τις ιδέες σε σειρές προϊόντων. Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα ενδοεπιχειρηματικότητας τα οποία αποτελούν δίδαγμα και έμπνευση για την σημασία αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας είναι τα εξής:

Google: Ο χρόνος 20% της Google είναι ένα διάσημο παράδειγμα ενδοεπιχειρηματικότητας μεγάλης κλίμακας. Η Google εισήγαγε μια πολιτική που ονομάζεται "Innovation Time Off", όπου οι μηχανικοί ενθαρρύνονται να ξοδεύουν το 20% του αμειβόμενου χρόνου τους σε έργα για τα οποία είναι παθιασμένοι. Το αποτέλεσμα είναι ανεξάρτητα projects να μετατραπούν σε σημαντικές επιχειρηματικές δραστηριότητες της Google, όπως το Gmail, οι Ειδήσεις Google και το AdSense.

Apple: Ο Steve Jobs και 20 μηχανικοί της Apple αποσχίστηκαν από την Apple για να δημιουργήσουν τον υπολογιστή Apple Macintosh. Η ομάδα λειτουργούσε ανεξάρτητα, «χωρίς επίβλεψη ενηλίκου», όπως το έθεσαν οι αξιωματούχοι της Apple εκείνη την εποχή. Το αποτέλεσμα αυτής της πρωτοβουλίας οδήγησε σε μία μεγάλη γκάμα προϊόντων της Apple και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής της θέσης.

3M Spencer Silver: Η εταιρεία εφηύρε μια κολλώδη κόλλα που ανακάλυψε ο Art Fry, ένας υπάλληλος της 3M, όταν έψαχνε έναν τρόπο να κρατήσει τις σελίδες στα βιβλία του δημιουργώντας το περίφημο «Post-It Note». Οι Silver και Fry άρχισαν να αναπτύσσουν το προϊόν αφού συνειδητοποίησαν τη δυνατότητα να μοιράζονται με ευκολία γραπτά μηνύματα μεταξύ των εργαζομένων στο γραφείο με αποτέλεσμα ο Fry να προμηθεύσει όλα τα τμήματα της εταιρείας με τις αυτοκόλλητες σημειώσεις – υπενθυμίσεις που αγαπήθηκαν από όλους. Τα Post-Its παράγουν έσοδα πάνω από 1 δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως.

Starbucks: η εταιρεία ιδρύθηκε το 1971 με αποστολή να παρέχει ένα χαλαρωτικό περιβάλλον και εμπειρία για τους πελάτες της. Ένας barista αποφάσισε να αρχίσει να γράφει τα ονόματα των πελατών σε κύπελλα. Η ιδέα μοιράστηκε στα κεντρικά γραφεία της διοίκησης, μήνες αργότερα, αυτή η πρακτική καθιερώθηκε ως πρωτόκολλο σε κάθε κατάστημα Starbucks. Από τότε, η εταιρεία έχει ξεκινήσει καθορισμένες διαφημιστικές προσπάθειες για την προώθηση αυτής της εξατομικευμένης πρακτικής. Σήμερα, αυτή η προσέγγιση «ονόματος» χρησιμοποιείται τέσσερα δισεκατομμύρια φορές το χρόνο σε 30.000 τοποθεσίες παγκοσμίως.

McDonald’s: Το 1977, ο περιφερειακός διευθυντής του Σεντ Λούις, Dick Brams, άρχισε να δοκιμάζει ένα νέο γεύμα μόνο για παιδιά, κατέθεσε την ιδέα του στη διοίκηση και δύο χρόνια αργότερα, τα McDonald's κυκλοφόρησαν το πρώτο τους Happy Meal με θέμα το τσίρκο. Τα

Happy Meals έχουν γίνει τόσο απαραίτητα για την επιχειρηματική και εμπορική ταυτότητα της McDonald's που 3 εκατομμύρια Happy Meals πωλούνται καθημερινά (Richardson, 2025).

- **Η κοινωνική επιχειρηματικότητα**

Οι κοινωνικοί επιχειρηματίες είναι άτομα που αγαπούν την καινοτομία, ο πρωταρχικός στόχος των οποίων είναι να δημιουργήσουν προϊόντα και υπηρεσίες που ωφελούν την κοινωνία κυρίως ενώ έρχεται σε δεύτερη προτεραιότητα η επίτευξη κέρδους. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα συνδέεται με κερδοσκοπικές, μη κερδοσκοπικές ή/και υβριδικές εταιρείες οι οποίες θα έλεγε κανείς ότι «δεσμεύονται» για κοινωνική ή περιβαλλοντική αλλαγή. Παραδείγματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας μπορούν να αποτελέσουν διάφορα επιτυχημένα εκπαιδευτικά προγράμματα, οντότητες με σκοπό την μικροχρηματοδότηση, παροχή τραπεζικών υπηρεσιών από εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε μη ανεπτυγμένες χώρες κ.α. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εταιρεία **TOMS,** η οποία θεωρείται πρωτοπόρος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, ξεκινώντας το 2006 προσφέροντας ένα μοντέλο πωλήσεων one-for-one κατά το οποίο δώριζε ένα ζευγάρι παπούτσια σε παιδιά που είχαν ανάγκη για κάθε ένα ζευγάρι παπουτσιών που πωλούνταν. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το στοιχείο που διαχωρίζει την κοινωνική επιχειρηματικότητα από άλλους τύπους επιχειρηματικότητας είναι το ανθρωπιστικό αποτύπωμα της επιτυχίας, καθώς ο στόχος δεν επικεντρώνεται μόνο στο οικονομικό κέρδος αλλά και στον κοινωνικό αντίκτυπο.

- **Η «πράσινη» επιχειρηματικότητα**

Η Πράσινη Επιχειρηματικότητα είναι μια σχετικά νέα έννοια, οι πρώτες αναφορές σε αυτό το είδος επιχειρηματικότητας ξεκίνησαν στην εκπνοή της δεκαετίας του ‘90 καταγράφοντας περαιτέρω αύξηση και μάλιστα ραγδαία, της δημοτικότητας της τα τελευταία χρόνια. Ένας ορισμός της πράσινης επιχειρηματικότητας είναι ο εξής «Πράσινη Επιχειρηματικότητα είναι η διαδικασία ανάπτυξης νέων προϊόντων και τεχνολογιών για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της νέας κατηγορίας επιχειρηματικότητας είναι η έμφαση που δίνει στην περιβαλλοντική διαχείριση. Συνδυάζει το ισχυρό επιχειρηματικό πνεύμα με βασική προτεραιότητα την βιώσιμη ανάπτυξη μαζί με την περιβαλλοντική προστασία. Οι πολιτικές πρακτικές που έχουν εφαρμοσθεί για την ενθάρρυνση της πράσινης ανάπτυξης είναι πολυάριθμες, με την συντριπτική πλειοψηφία τους να επικεντρώνεται πρωτίστως στην αναζήτηση φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών και στη

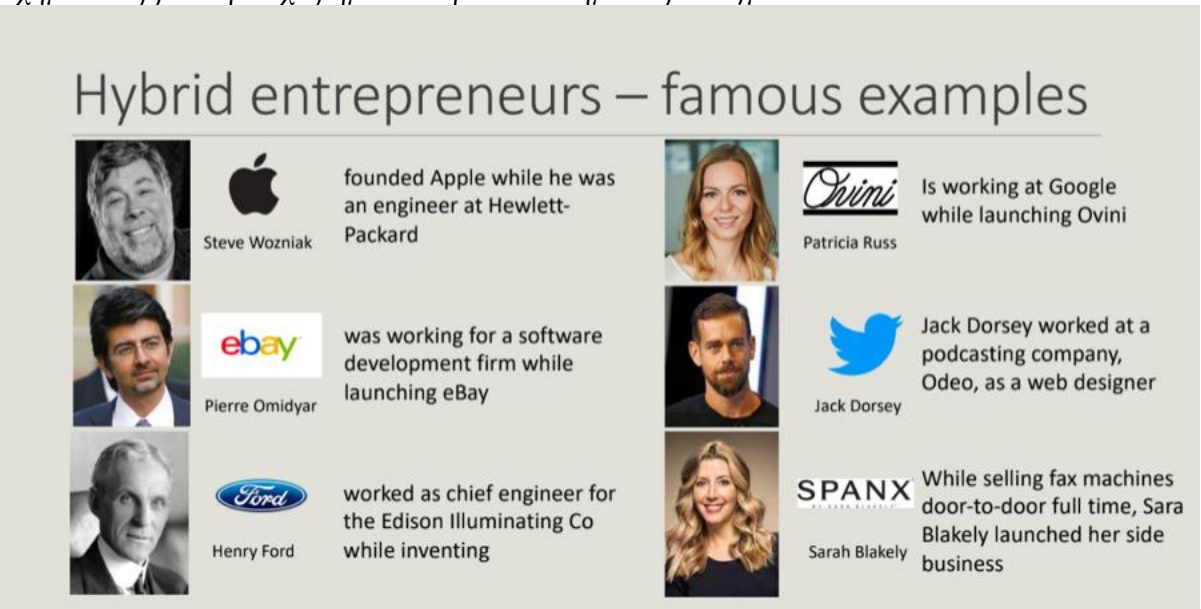
αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προκλήσεων όπως η κλιματική αλλαγή. Στο μέλλον ο αριθμός των επιχειρήσεων που υιοθετούν πρακτικές πράσινης επιχειρηματικότητας υπολογίζεται ότι θα αυξηθεί σημαντικά μετατρέποντας ένα καθαρά εμπορικό εγχείρημα σε μια προσπάθεια της σύγχρονης κοινωνίας να διατηρήσει και να προστατεύσει το περιβάλλον (Gupta & Dharwal, 2022).

- **Η υβριδική επιχειρηματικότητα.**

Στην υβριδική επιχειρηματικότητα οι επιχειρηματίες είναι συγχρόνως και υπάλληλοι σε μία προσπάθεια να μειωθεί ο κίνδυνος της αποτυχίας μιας νεοσύστατης επιχείρησης εφόσον ο νέος επιχειρηματίας συνεχίζει να εργάζεται στην βασική του εργασία ώστε να στηρίξει οικονομικά την επιχειρηματική του ιδέα.

Μερικοί από τους πιο επιτυχημένους επιχειρηματίες του κόσμου ξεκίνησαν τις επιχειρήσεις τους χωρίς να αφήσουν τις καθημερινές τους δουλειές (Russ, 2022).

Σχήμα 2: Υβριδική επιχειρηματικότητα – διάσημα παραδείγματα

Πηγή: (Russ, 2022)

- **Αμιγής επιχειρηματικότητα.**

Στην αμιγής επιχειρηματικότητα ο επιχειρηματίας παρακινείται από ψυχολογικές και οικονομικές ανταμοιβές, αναλαμβάνει δηλαδή να δραστηριοποιηθεί επιχειρηματικά για την προσωπική του ικανοποίηση και εξέλιξη. Το βασικό δέλεαρ του επιχειρηματία δεν αποτελεί η ποιότητα των πρακτικών που θα εφαρμόσει αλλά το κέρδος (Guru Nanak College, 2025).

- **Συνεργατική Επιχειρηματικότητα.**

Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεργατικής επιχειρηματικότητας είναι ένας συνεταιρισμός όπως ο γεωργικός, ο κτηνοτροφικός κ.α. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν αυτόνομες ενώσεις ατόμων ενωμένων για την επίτευξη κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών στόχων, τους οποίους επιτυγχάνουν μέσω μιας κοινής και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης. Τα κύρια στοιχεία μίας συνεργατικής επιχείρησης είναι τα εξής:

- Πρόκειται για μια ανοικτή και εθελοντική ένωση
- Μια δομή με δημοκρατικά χαρακτηριστικά όπου κάθε μέλος έχει μία ψήφο
- Δίκαια κατανεμημένα οικονομικά αποτελέσματα ανάλογα του όγκου των εργασιών που πραγματοποιεί ο συνεταιρισμός

Αναφερόμενοι σε συνεταιρισμούς, διευκρινίζεται ότι πρόκειται για επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τις πρωτίστως τις ανάγκες των μελών τους και επιπλέον, συνεισφέρουν και στο κεφάλαιό τους (Κορρές, 2012).

- **Κρατική Επιχειρηματικότητα**

Όταν δεν υπάρχει ιδιώτης επιχειρηματίας αλλά πρόκειται για δημόσιες επιχειρήσεις, η εφαρμογή της επιχειρηματικότητας, είναι εκείνη πού καλείται κρατική επιχειρηματικότητα και στην πράξη έχει στόχο την εφαρμογή αποτελεσματικών και νέων, κατά το δυνατόν, μεθόδων και καινοτομικών ιδεών πού να είναι σε θέση να καταφέρουν να συνδράμουν στην ενίσχυση της οικονομίας και στην καλυτέρευση των προσφερόμενων υπηρεσιών (Nexford University, 2025).

Η ιδέα του Επιχειρηματικού Κράτους, ενός κράτους που ενεργεί ως επιχειρηματίας, δημιουργώντας και διαμορφώνοντας αγορές για την επίλυση ορισμένων αποστολών, έχει δεχτεί δριμεία κριτική ειδικά στην σύγχρονη παγκόσμια οικονομία. Οι επικριτές της κρατικής επιχειρηματικότητας υποστηρίζουν ότι πρόκειται για αποτυχημένες πολιτικές πρακτικές για τρεις κυρίως λόγους (Schou, 2024).

1) Περιφρόνηση του ρόλου της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας.

2) Ενθάρρυνση των υπευθύνων χάραξης πολιτικής να αγνοήσουν τα όρια της κρατικής παρέμβασης και

3) Εφαρμογή πολιτικών που δεσμεύουν κρατικούς πόρους με περιορισμένα αποτελέσματα.

1.3. Χαρακτηριστικά Επιχειρηματία

Ο επιχειρηματίας - entrepreneur είναι ένας άνθρωπος που εκκινεί μια νέα επιχείρηση, παίρνοντας στους ώμους του το μεγαλύτερο μερίδιο κινδύνου και τελικά απολαμβάνοντας τις περισσότερες ανταμοιβές.

Η επιχειρηματική νοοτροπία συνδυάζει πολλές διαφορετικές δεξιότητες που απαιτούν προσεκτική ανάπτυξη για την επιτυχή επίτευξη μιας επιχειρηματικής ιδέας. Για παράδειγμα, ένας επιχειρηματίας πρέπει να είναι σε θέση να εξισορροπήσει την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της επιχείρησης - μεταξύ άλλων από οικονομική και επιχειρησιακή άποψη - με την ώθηση για καινοτομία. Επιχειρηματικότητα σημαίνει η αντιληπτική ικανότητα που έχει ένα άτομο για την ύπαρξη ενός ανοίγματος στην αγορά που κανένας άλλος δεν έχει αντιληφθεί ενώ ταυτόχρονα δύναται να το εκμεταλλευτεί επιχειρηματικά ως ευκαιρία την κατάλληλη στιγμή και με την κατάλληλη επιχειρηματική λογική.

- Ένας επιχειρηματίας δημιουργεί μια επιχείρηση για να πραγματοποιήσει την ιδέα του, η οποία συγκεντρώνει κεφάλαιο και εργασία προκειμένου να παράγει αγαθά ή υπηρεσίες για κέρδος.
- Η επιχειρηματικότητα ενέχει κίνδυνο, υψηλό ρίσκο, αλλά μπορεί επίσης να είναι ιδιαίτερα αποδοτική, ως εργαλείο για τη δημιουργία οικονομικού πλούτου, ανάπτυξης και καινοτομίας.
- Η διασφάλιση της χρηματοδότησης είναι καίριας σημασίας για τους επιχειρηματίες: Οι χρηματοδοτικοί πόροι περιλαμβάνουν προγράμματα χρηματοδότησης και ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων καθώς και τραπεζικό δανεισμό

Ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας χρειάζεται να διαθέτει πολλές ικανότητες και χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας να είναι:

- ☐ Περίεργος - Ανήσυχος
- ☐ Ευέλικτος και να προσαρμόζεται εύκολα στις αλλαγές
- ☐ Επίμονος
- ☐ Παθιασμένος
- ☐ Πρόθυμος να μάθει
- ☐ Οραματιστής
- ☐ Να έχει κίνητρα, να θέλει να εξελιχθεί

Η επιχειρηματική ώθηση πηγάζει από ιδιότητες όπως αυτές, και η επιτυχία ενός επιχειρηματία θα εξαρτηθεί από την ανάπτυξη αυτών των ικανοτήτων.

Από την μεριά της κοινωνικής επιχειρηματικότητας προς την κλιμακούμενη επιχειρηματικότητα εκκίνησης και έως τους ενδοεπιχειρηματίες, δεν υπάρχει όριο στα είδη των επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στην οικονομία.

Επιπλέον, οι επιχειρηματίες μπορούν να παρακινηθούν κυρίως από την επιθυμία τους να έχουν θετικό αντίκτυπο στον κόσμο δημιουργώντας μια νέα επιχείρηση. Αυτός ο τύπος ηγέτη είναι γνωστός ως κοινωνικός επιχειρηματίας. Βλέπουν ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η κοινωνία, ή ο κόσμος γενικότερα, και προσπαθούν να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν νέες λύσεις που οδηγούν στην αλλαγή και τελικά στην επίλυση του.

Μια άλλη σημαντική διάκριση μεταξύ των διαφόρων επιχειρηματικών κατηγοριών είναι η κλίμακα της φιλοδοξίας του επιχειρηματία: Είναι προφανές ότι δεν έχουν όλοι οι επιχειρηματίες τα ίδια χαρακτηριστικά και ούτε έχουν τους ίδιους στόχους.

Ακολουθούν μερικοί τύποι επιχειρηματιών:

Ο κατασκευαστής: Οι επιχειρηματίας «κατασκευαστής» επιδιώκει την δημιουργία επεκτάσιμων επιχειρήσεων και μάλιστα σε μικρό χρονικό περιθώριο. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν στόχο την δημιουργία μιας ισχυρής υποδομής εξασφαλίζοντας για την επιχείρησή τους τα καλύτερα ταλέντα και βρίσκονται σε μια διαρκή αναζήτηση των ισχυρότερων επενδυτών. Μερικές φορές, εξ αιτίας της έντονης προσωπικότητας τους μπορεί να προκαλέσουν εργασιακές συγκρούσεις και να δυσχεράνουν τις προσωπικές και επαγγελματικές σχέσεις.

Ο καιροσκόπος: Αυτός ο τύπος επιχειρηματία είναι άνθρωποι που έχουν την ικανότητα να επιλέγουν ευκαιρίες οικονομικής φύσεως, να βρίσκονται την σωστή στιγμή στο κατάλληλο μέρος, να είναι εστιασμένοι στο όραμα τους κατά τη φάση της ανάπτυξης της επιχείρησης και να αποχωρούν ακριβώς την ώρα που η επιχείρηση φαίνεται να φτάνει στην κορύφωσή της.

Οι τύποι αυτοί των επιχειρηματιών έχουν κύριο μέλημα το κέρδος και τον πλούτο που θα δημιουργήσουν, είναι παρορμητικοί και έλκονται από ιδέες οι οποίες είναι σε θέση να παράγουν έσοδα άμεσα και χωρίς ιδιαίτερο προγραμματισμό.

Ο πρωτοπόρος: Αυτοί οι σπάνιοι και καινοτόμοι άνθρωποι που έρχονται με μια μεγάλη ιδέα, προϊόν ή υπηρεσία που κανείς δεν είχε σκεφτεί προηγουμένως, όπως ο Thomas Edison, ο Steve Jobs και ο Mark Zuckerberg. Το κίνητρο τους είναι η αγάπη που έχουν για το αντικείμενο εργασίας τους και η αφοσίωση τους στο όραμα και στις ιδέες τους. Οι καινοτόμοι δεν εστιάζουν στα χρήματα, ενδιαφέρονται περισσότερο για τον αντίκτυπο που έχουν τα προϊόντα

και οι υπηρεσίες τους στην κοινωνία. Όλα αυτά τα άτομα αυτά δεν θα έλεγε κανείς ότι είναι τα καλύτερα για την διαχείριση μιας επιχείρησης, όμως αφού παράγουν ιδέες, συχνά αφήνουν τις υποχρεώσεις της καθημερινής λειτουργίας μίας επιχείρησης σε εκείνους που είναι πιο ικανοί γι' αυτό.

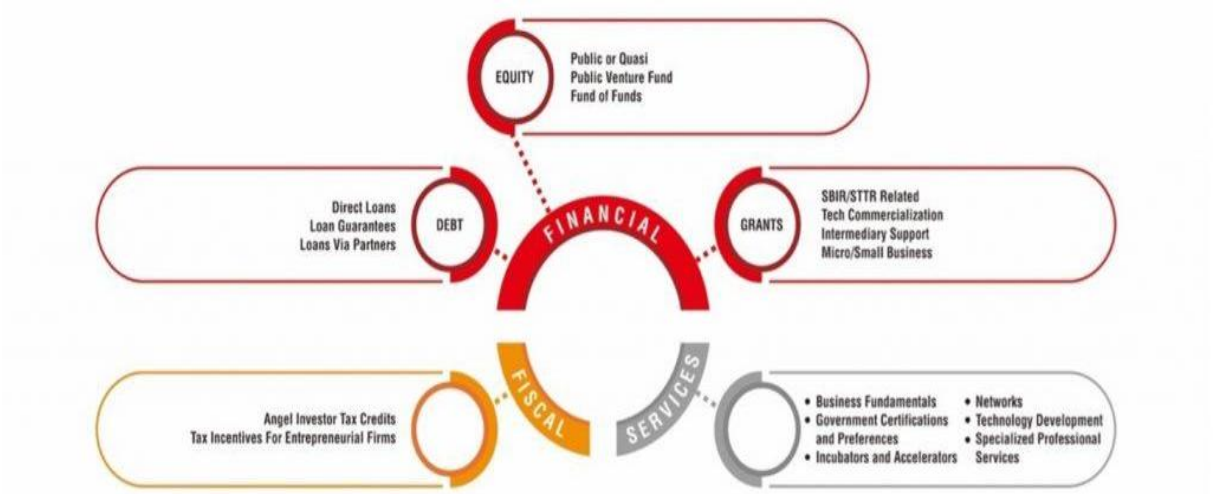
Ο ειδικός: Οι ειδικοί είναι υπερ αναλυτικά άτομα και έχουν πολύ υψηλό το αίσθημα του κινδύνου, προσπαθώντας διαρκώς να τον αποφύγουν. Διαθέτουν πολλές και ισχυρές δεξιότητες εστιασμένες σε έναν συγκεκριμένο τομέα που αποκτήθηκε είτε μέσω της εκπαίδευσης είτε μέσω της μαθητείας. Αυτός ο εξειδικευμένος επιχειρηματίας θα αναπτύξει την επιχείρησή του μέσω δικτύωσης και παραπομπών, οδηγώντας μερικές φορές σε βραδύτερη ανάπτυξη από έναν επιχειρηματία – κατασκευαστή (ΕΛΜΕΠΑ, 2019).

1.4. Κίνητρα Επιχειρηματικότητας

Οι πιο συνηθισμένες μορφές κρατικών κινήτρων για την στήριξη των επιχειρήσεων είναι τα οικονομικά και τα φορολογικά κίνητρα καθώς και σχετικά προγράμματα στήριξης όπως είναι οι επιμορφώσεις του προσωπικού και η κοινωνική δικτύωση. Τα οικονομικά κίνητρα περιλαμβάνουν προγράμματα χρηματοδότησης, επιχορηγήσεων και αρχικού κεφαλαίου. Τα φορολογικά κίνητρα αφορούν ειδικές κατηγορίες φορολογικών ελαφρύνσεων ενώ προσφέρονται επίσης σε μεγάλη ποικιλία σεμινάρια διοίκησης και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και συμβουλευτικής υποστήριξης στις νέες επιχειρήσεις.

Τα κίνητρα για τις επιχειρήσεις χωρίζονται στην πλειονότητα των περιπτώσεων, σε δύο κατηγορίες-στόχους: σε μικρού μεγέθους επιχειρήσεις και σε επιχειρήσεις που είναι προσανατολισμένες στην καινοτομία ή την τεχνολογία.

Σχήμα 3: Κίνητρα επιχειρηματικότητας

Πηγή: (Harpel, 2021)

Χρειάζεται να επισημάνουμε ότι η παροχή κινήτρων και ο σχεδιασμός αυτών των προγραμμάτων από το κεντρικό κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση δεν αποτελούν από μόνα τους εχέγγυα για την επιτυχία ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος. Η εφαρμογή αυτών των κινήτρων και η υλοποίηση των προγραμμάτων από τις επιχειρήσεις είναι το επόμενο και καθοριστικό στάδιο για την ανάπτυξη και την βιωσιμότητα τους. Τα κίνητρα δηλαδή αποτελούν μικρή μόνο συνιστώσα του επιχειρηματικού οικοσυστήματος. Σε αρκετές περιπτώσεις λειτουργούν και ανασταλτικά για την συμμετοχή των επιχειρήσεων λόγω των περίπλοκων διαδικασιών και της γραφειοκρατίας που τα συνοδεύει. Οι στενοί κανόνες επιλεξιμότητας των προγραμμάτων και οι επαχθείς απαιτήσεις υποβολής αιτήσεων - συχνά για μικρά χρηματικά ποσά - μειώνουν τη δεξαμενή των συμμετεχόντων. Η ευαισθητοποίηση και η πρόσβαση σε προγράμματα παροχής κινήτρων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση ιδιαίτερα έντονη για τις επιχειρήσεις που αφορούν την γυναικεία επιχειρηματικότητα και τις επιχειρήσεις σε αγροτικές ή σε κοινότητες που δεν διαθέτουν δίκτυα εντός του επιχειρηματικού οικοσυστήματος..

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες και θεωρητικές αναλύσεις τα κίνητρα για τις επιχειρήσεις διακρίνονται σε:

- ☞ θετικά κίνητρα ή αλλιώς κίνητρα έλξης (pull motives)
- ☞ αρνητικά κίνητρα ή κίνητρα ώθησης (push motives).

Τα κίνητρα έλξης, «ελκύουν», παρακινούν τον επιχειρηματία για την λήψη πρωτοβουλίας ενώ τα κίνητρα ώθησης, «ωθούν» τον επιχειρηματία να προσανατολιστεί στην υλοποίηση της επιχειρηματικής ιδέας του, στην αφοσίωση στο όραμα του και στην προσωπική του επιτυχία. Σε κάθε περίπτωση η παροχή κινήτρων επιχειρηματικότητας για να έχει τα αποτελέσματα για τα οποία έχει σχεδιασθεί θα πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς και μετρήσιμους στόχους, διαφανείς διαδικασίες για την εκταμίευση κεφαλαίων και συνεχή υποστήριξη του νέου επιχειρηματία. Η διαχείριση του προγράμματος παροχής κινήτρων θα πρέπει να παρέχει συνεπή και συγκεκριμένη καθοδήγηση στους χρήστες του προγράμματος, να επιτρέπει την εύλογη δέουσα επιμέλεια στους αιτούντες, να θεσπίζει διαδικασίες συμμόρφωσης και να παρέχει δημόσιες αναφορές για λογοδοσία (Schou, 2024).

1.5. Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη

Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη παρουσιάζει σημαντικά στοιχεία ανάπτυξης σε τομείς όπως το διαδίκτυο και τα καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενεργοποιεί τους επιχειρηματίες με πρωτοβουλίες όπως το Erasmus για νέους επιχειρηματίες, διευκολύνοντας τις ανταλλαγές μεταξύ έμπειρων επιχειρηματιών και νεοεισερχόμενων από διάφορες χώρες. Τα κίνητρα αυτά ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη, ενισχύοντας τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική επέκταση.

Οι πρόσφατες οικονομικές προκλήσεις έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στη βιωσιμότητα και στην οικοδόμηση ανθεκτικών αλυσίδων εφοδιασμού. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και οι επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης, που αποτελούν το 99% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, συμβάλουν καθοριστικά στην προώθηση της καινοτομίας καθώς και την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς. Οι πρωτοβουλίες στήριξης, συμπεριλαμβανομένων έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, όπως το MobiliseSME και το DigitaliseSME, επικεντρώνονται στην επέκταση των επιχειρηματικών ευκαιριών και στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων ανάμεσα στις μικρές-μεσαίες επιχειρήσεις (Πρόγραμμα Κινητικότητας Ανταλλαγής Εργαζομένων σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, 2017).

Πολλές χώρες εφαρμόζουν επίσης φορολογικές πολιτικές που ευνοούν τις μικρές επιχειρήσεις με χαμηλότερους συντελεστές και κίνητρα, παρέχοντας σημαντικά πλεονεκτήματα στους νέους επιχειρηματίες. Οι κρατικές επιχορηγήσεις και η χρηματοδότηση βελτιώνουν την πρόσβαση σε κεφάλαια, υποστηρίζοντας την επιχειρηματική μάθηση και ενθαρρύνοντας διάφορες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των μεταναστών επιχειρηματιών.

Επιπλέον, τα προγράμματα ανταλλαγής προωθούν τη συνεργασία, επιτρέποντας στους έμπειρους επιχειρηματίες να μοιράζονται πολύτιμες πληροφορίες με τους νεοεισερχόμενους. Όλες αυτές οι προσπάθειες υποστήριξης συμβάλλουν σε μια ζωντανή επιχειρηματική ατμόσφαιρα, τονώνοντας την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργώντας πολυάριθμες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι Ευρωπαίοι επιχειρηματίες συνεργάζονται για να πλοηγηθούν σε διαφορετικές επιχειρηματικές κουλτούρες και να δημιουργήσουν καινοτόμες λύσεις, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα σε αυτό το συνεχώς εξελισσόμενο περιβάλλον (EUR-Lex, 2023).

1.6. Μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις

Η υψηλή ποσόστωση των ΜΜΕ στην συνολική αριθμητική των επιχειρήσεων υπογραμμίζει τον ρόλο τους ως κινητήριο κλάδο της οικονομίας. Οι ΜΜΕ συχνά αποτελούν πηγή καινοτομίας και απασχόλησης.

Σύμφωνα με τη σύσταση 2003/361 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) προσδιορίζονται ως εξής:

- Αριθμός εργαζομένων 250, κύκλος εργασιών έως 50 εκατομμύρια ευρώ
- Ο αριθμός των εργαζομένων μίας μικρού μεγέθους επιχείρησης φθάνει τους 50 και ο κύκλος εργασιών του υπολογίζεται στα 10 εκατομμύρια ευρώ·
- Ο αριθμός των εργαζομένων μίας πολύ μικρής επιχείρησης είναι έως 10 εργαζόμενους και ο κύκλος εργασιών της φθάνει τα 2 εκατομμύρια ευρώ.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν βασικό μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας στην Ευρώπη, υπολογίζεται ότι υπάρχουν άνω των 23 εκατομμυρίων ΜΜΕ εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) οι οποίες μεταφράζονται στο 99 % των επιχειρήσεων αντιπροσωπεύοντας δύο από τις τρεις θέσεις εργασίας του ιδιωτικού τομέα (EUR-Lex, 2021).

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα για την ενιαία αγορά (2021-2027) έχει ως προτεραιότητα την επίτευξη ισορροπίας και την βελτιστοποίηση στην εσωτερική αγορά, ευεργετώντας τον καταναλωτή αλλά και τις επιχειρήσεις ειδικότερα για τις μικρομεσαίες.

- Ο προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 1 δισεκατομμυρίου ευρώ και αφορά soft ενέργειες υποστήριξης της λειτουργίας των ΜΜΕ ώστε να είναι ανταγωνιστικές και βιώσιμες.

- Οι φορείς υλοποίησης του προγράμματος για τις ΜΜΕ είναι εταιρείες που σχετίζονται και συνεργάζονται με την κατηγορία αυτών των επιχειρήσεων με αντικείμενο την σχεδίαση της στρατηγικής για την επίλυση των προβλημάτων και εμποδίων που έχουν ναντιμετωπίσουν.
- Το πρόγραμμα αυτό, είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι δεν αφορά επενδύσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα παράσχει τέτοια προγράμματα, όπως το InvestEU, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην ενιαία αγορά (EUR-Lex, 2021).

Κεφάλαιο 2ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Το πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα έλεγε κανείς ότι χαρακτηρίζεται από ασάφεια στην οριοθέτησή του και έλλειψη ενός κοινά χρησιμοποιούμενου ορισμού (κοινής ακαδημαϊκής αποδοχής). Εκτός όμως από την έλλειψη ενός κοινού ορισμού, υπάρχει ανάγκη για σύνδεση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με τις θεωρίες της κλασσικής επιχειρηματικότητας, και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας θεωρητικής δομής που πρέπει να αποκτήσει πρώτα η κοινωνική επιχειρηματικότητα (Κωστής, 2022).

Ο όρος κοινωνική επιχείρηση εμφανίστηκε στην Ευρώπη την δεκαετία του 1990 για να προσδιορίσει νέους τύπους οργανισμών που διέφεραν από τους υπάρχοντες κοινωνικοοικονομικούς οργανισμούς. Ως εκ τούτου, γίνεται η διευκρίνηση πως ο όρος κοινωνική επιχείρηση χαρακτηρίζει συνήθως τις δραστηριότητες κάποιων επιχειρήσεων και οργανισμών στην κοινωνική οικονομία. Ο ορισμός της κοινωνικής επιχείρησης δεν είναι ο ίδιος με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας, αλλά σταδιακά έχει εξελιχθεί σε ένα διαφορετικό είδος έννοιας που ταυτίζεται με την έννοια της κοινωνικής οικονομίας.
Ορισμοί που προσπαθούν να περιγράψουν την κοινωνικοί επιχειρηματικότητα υπάρχουν πάρα πολλοί, με χαρακτηριστικότερο αυτόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος λέει ότι: «κοινωνικός στόχος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι η εμπορική δραστηριότητα συνήθως με την μορφή υψηλού επιπέδου κοινωνικής καινοτομίας, ενώ τα κέρδη από το είδος της επιχειρηματικότητας, επανεπενδύονται συχνά με σκοπό την επίτευξη αυτού κοινωνικού στόχου. Η μέθοδος οργάνωσης αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό την αποστολή αυτής της επιχειρηματικότητας, επιτρέποντας της να παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά σε ευάλωτες ομάδες. Τέλος, οι μέθοδοι παραγωγής στοχεύουν και αυτές στην ικανοποίηση του κοινωνικού στόχου» (Κωστής, 2022).
Χαρακτηριστικό στοιχείο των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι η εκτεταμένη συμμετοχή εταίρων, συμπεριλαμβανομένων: εργαζομένων, εθελοντών, χρηστών υπηρεσιών, δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών υποστήριξης κ.ο.κ., αντίθετα από τους κλασικούς κοινωνικοοικονομικούς οργανισμούς, που εστιάζουν κυρίως σε ομοιογενείς κοινωνικές ομάδες. Οι παραγωγοί και οι χρήστες συνεργάζονται σε ορισμένες δραστηριότητες εντός του ίδιου οργανισμού (Entre-GR, 2021).

Η Ελλάδα αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση στην ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και οι λόγοι για αυτό είναι πολύπλευροι, σχετίζονται κυρίως με την αδυναμία ανάπτυξης και υποστήριξης ισχυρού κράτους πρόνοιας, τις δυσκολίες με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η κοινωνία των πολιτών σε θέματα αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας, στην έντονη επιρροή των πολιτικών κομμάτων στην κοινωνική και οικονομική ζωή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019; Graikioti et al,2020). Οι πρώιμες μορφές συνεταιρισμών, ενώσεων και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, φιλανθρωπικά ιδρύματα, ορθόδοξα ιδρύματα και εταιρείες αλληλοβοήθειας που προέκυψαν σταδιακά μετά την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους μπορούν να θεωρηθούν οι πρόδρομοι της σύγχρονης κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019). Η εμφάνιση και ανάπτυξη αυτών των μορφών επιχειρηματικότητας χάραξε το μονοπάτι που ακολούθησαν στη συνέχεια οι σύγχρονες κοινωνικές επιχειρήσεις αλλά επιπλέον οδήγησε σε πολλές και διάφορες αλλαγές οι οποίες σαφώς επηρέασαν τις αντιλήψεις, τις λειτουργίες, τις συνεργασίες, τη διαχείριση και την τοπική δράση των συμμετεχόντων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019). Ο βασικός στόχος όπως έχουμε ήδη αναφέρει, περιλαμβάνει τον εντοπισμό των κοινωνικών προβλημάτων και την ανάληψη δράσης για τη δημιουργία ουσιαστικού αντίκτυπου, το κέρδος και η αύξηση της παραγωγικότητας αποτελούν δευτερεύοντες στόχους (Γ.Γ. Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2022).

2.2 Χαρακτηριστικά Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και ειδικότερα το δίκτυο EMES, δίνει έναν γενικό ορισμό των κοινωνικών επιχειρήσεων και ορίζει τα χαρακτηριστικά που θα έπρεπε ιδανικά να έχει κάθε κοινωνική επιχείρηση, χωρισμένα σε δύο κατηγορίες, σε οικονομικά και κοινωνικά..

Το δίκτυο EMES πήρε το όνομά του από το πρώτο ερευνητικό του πρόγραμμα, με θέμα «την εμφάνιση των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη». Ωστόσο, το συγκεκριμένο δίκτυο έχει ευρύτερη στόχευση όχι μόνο τις κοινωνικές επιχειρήσεις αλλά γενικότερα τις δράσεις που στοχεύουν στο κοινωνικό συμφέρον.

Το δίκτυο EMES υφίσταται από το 1996, όταν μια διεθνής ομάδα επιστημόνων σχημάτισε ένα ερευνητικό δίκτυο το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το EMES απέκτησε αυτό το όνομα ακριβώς από τον γαλλικό τίτλο του πρώτου ερευνητικού του προγράμματος, "L'EMergence de l'Entreprise Sociale en Europe" (Η εμφάνιση των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη) που ολοκληρώθηκε μεταξύ 1996 και 2000. Το

EMES, που ιδρύθηκε επίσημα ως μη κερδοσκοπική ένωση (ASBL σύμφωνα με το βελγικό δίκαιο) το 2002, αρχικά αποτελούνταν από ευρωπαϊκά πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα και μεμονωμένους ερευνητές. Μετά από πολλά χρόνια συνεργατικής έρευνας και έργων που διεξήχθησαν από κοινού με ερευνητές από άλλες περιοχές, το EMES αποφάσισε το 2013 να ανοίξει τα μέλη του σε ερευνητές από όλο τον κόσμο (EMES, 2025).

Σύμφωνα λοιπόν με το δίκτυο EMES, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Έχουν σαφή κοινωνική και/ή περιβαλλοντική αποστολή που καθορίζεται με την έναρξη της δραστηριότητας τους
- Παράγουν την πλειοψηφία των εισοδημάτων τους από το εμπόριο ή από τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Επανεπενδύουν την πλειοψηφία των κερδών τους
- Είναι αυτόνομες από το κράτος
- Ελέγχονται ως προς το συμφέρον της κοινωνικής αποστολής που έχουν αναλάβει
- Λειτουργούν με διαφάνεια και ευθύνη απέναντι στα μέλη τους.

Τέλος, τα οικονομικά χαρακτηριστικά αναφέρονται στη συνεχιζόμενη οικονομική δραστηριότητα, η οποία βασίζεται στη συνεχιζόμενη παραγωγή υπηρεσιών και αγαθών, παρά στην περιστασιακή δραστηριότητα, ακόμη και κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους. Στην περίπτωση διαφόρων πηγών δημόσιας ή ιδιωτικής χρηματοδότησης, η ανάληψη οικονομικών κινδύνων καθορίζει τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις προσπάθειες των ιδρυτών και των εργαζομένων, από την ικανότητα καινοτομίας, ευελιξίας και εντοπισμού επιχειρηματικών ευκαιριών. Το πρότυπο που διακρίνει τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τους εθελοντικούς οργανισμούς είναι η ανάληψη κινδύνων, η εξασφάλιση επαρκών πόρων και ελάχιστης αμειβόμενης εργασίας, καθώς και ένα ελάχιστο ποσοστό αμειβόμενων εργαζομένων (EMES, 2025).

2.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικού επιχειρηματία

Ο κοινωνικός επιχειρηματίας δραστηριοποιείται με βασικό γνώμονα την αποστολή και χαρακτηρίζεται από επιχειρηματικές συμπεριφορές τέτοιες, που να του επιτρέπουν να προσφέρει μια κοινωνική αξία στους λιγότερο προνομιούχους, μέσω μιας επιχειρηματικής οντότητας που είναι οικονομικά αυτάρκης ή τουλάχιστον βιώσιμη και συνεπώς ανεξάρτητη.

Κοινωνικός επιχειρηματίας είναι αυτός που ασχολείται με ένα πιεστικό κοινωνικό πρόβλημα και το αντιμετωπίζει με μια καινοτόμο ή πρωτοποριακή λύση. Με την παραδοχή ότι το κέρδος είναι δευτερεύων στόχος για τον κοινωνικό επιχειρηματία, μπορεί να υποτεθεί ότι πρόκειται για ανθρώπους παθιασμένους και αποφασισμένους με αυτό που κάνουν. Διαθέτουν υψηλό επίπεδο κινήτρων και είναι οραματιστές στοχεύοντας σε αλλαγές (Κωστής, 2022).

Το έντονο ενδιαφέρον των μελετητών για την κοινωνική επιχειρηματικότητα και τους κοινωνικούς επιχειρηματίες έχει οδηγήσει σε μία πλειάδα ορισμών όσον αφορά τα χαρακτηριστικά αυτής της κατηγορίας επιχειρηματιών.
Ο Dees πιστεύει ότι οι κοινωνικοί επιχειρηματίες συχνά δρουν ως «παράγοντες αλλαγής και οδηγοί» της κοινωνικής και οικονομικής προόδου, φέρνοντας θετικές αλλαγές στην οικονομία και την κοινωνία μέσω των ενεργών και καινοτόμων δραστηριοτήτων τους (Dees, 1998).
Έρευνες για τα χαρακτηριστικά τους δείχνουν ότι οι κοινωνικοί επιχειρηματίες είναι άνθρωποι που παρέχουν καινοτόμες λύσεις στα πιο πιεστικά κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Σύμφωνα με τους Defourny & Nyssens, ένας κοινωνικός επιχειρηματίας χαρακτηρίζεται ως προκλητικός, φιλόδοξος, επίμονος και ικανός να λύνει σημαντικά προβλήματα και να δημιουργεί νέες ιδέες. Στο πλαίσιο της καινοτομίας, πειραματίζονται με νέους συνδυασμούς παροχής υπηρεσιών, νέα μοντέλα παραγωγής και νέες οργανωτικές μορφές Επιπλέον, οι κοινωνικοί επιχειρηματίες ενθαρρύνουν άλλες προσπάθειες για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, εργάζονται προς την κατεύθυνση της εκπαίδευσης και ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης του κοινού για το συγκεκριμένο πρόβλημα και τη δημιουργία δικτύων και συνδέσμων που παρέχουν λύσεις στην τοπική κοινωνία .
Πολλά από τα χαρακτηριστικά και τις δεξιότητες των κοινωνικών επιχειρηματιών συνδέονται επίσης με τους παραδοσιακούς επιχειρηματίες, όπως η αποφασιστικότητα, η φιλοδοξία, η ηγεσία και η ικανότητα να εμπνέουν άλλους με το όραμά τους και να μεγιστοποιούν τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους (Defourny & Nyssens, 2010).

Οι Shaw & Carter (2007) αναφέρουν ότι λίγοι κοινωνικοί επιχειρηματίες σε αντίθεση με τους παραδοσιακούς επιχειρηματίες, δεν επενδύουν προσωπικό κεφάλαιο στις δικές τους επιχειρήσεις ή εγχειρήματα, ούτε επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση του κέρδους για προσωπικό όφελος. Επομένως, αποτυχία δεν σημαίνει οικονομική απώλεια για αυτούς, αλλά απώλεια προσωπικής αξιοπιστίας, ενώ επιτυχία δεν σημαίνει οικονομικό κέρδος, αλλά απόκτηση φήμης

και θετικού κοινωνικού αντίκτυπου, που είναι κρίσιμα για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες (Shaw & Carter, 2007).

Οι κοινωνικοί επιχειρηματίες δραστηριοποιούνται και εντός επιχειρηματικών οργανώσεων που χαρακτηρίζονται από ένα πλαίσιο που ενισχύει την ανάπτυξη νέων ιδεών και την καινοτομία. Υπογραμμίζεται επίσης ότι η κοινωνική λειτουργία υπάρχει μεν, αλλά εντός οικονομικά ανεξάρτητων οργανώσεων, μέσω των οποίων σχεδιάζονται και εφαρμόζονται στρατηγικές κερδοσκοπικού εισοδήματος. Η επίτευξη αυτού του στόχου επιτυγχάνεται, από το συνδυασμό δραστηριοτήτων που θα χαρακτηρίζονταν και «κοινωνικές» και «κερδοφόρες» επιτρέποντας έτσι στην κοινωνική επιχείρηση να περιορίσει την εξάρτησή της από κεφάλαια που προέρχονται από δωρεές ή κρατικά κεφάλαια (Κωστής, 2022).

2.4 Στόχοι των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις τις περισσότερες φορές έχουν σύνθετο και πολύπλοκο μείγμα στόχων, οι οποίοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες:
Α) Κοινωνικοί στόχοι που σχετίζονται με την αποστολή της κοινωνικής επιχείρησης να ωφελήσει ευρύτερα την κοινωνία,
Β) Οικονομικοί στόχοι, που εξαρτώνται και ορίζονται από την φύση της επιχείρησης
Γ) Κοινωνικοπολιτικοί στόχοι οι οποίοι αναφέρονται σε κοινωνικές επιχειρήσεις που αγγίζουν τομείς που παραδοσιακά εμπλέκονται στην κοινωνικοπολιτική δράση.
Ειδικότερα ο κοινωνικοπολιτικός στόχος θα μπορούσε να αναλυθεί περισσότερο υπό την οπτική γωνία της «παραγωγής κοινωνικού κεφαλαίου». Αυτό το κεφάλαιο προσδιορίζει και την ομάδα των χαρακτηριστικών των κοινωνικών οργανισμών, όπως είναι για παράδειγμα τα δίκτυα, οι κανόνες που τα διέπουν και η εμπιστοσύνη που απαιτείται για τον καλό συντονισμό και τη συνεργασία τους προς όφελος της κοινωνίας. Ακριβώς δια μέσω αυτών των οργανισμών, παράγεται και κινητοποιείται η κοινωνική δύναμη. Το κεφάλαιο μπορεί να είναι ένας στόχος από μόνος του, όχι απλώς ένα εργαλείο για την επίτευξη άλλων στόχων (Shaw & Carter, 2007).
Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις επιτυγχάνουν κοινωνικούς στόχους συμμετέχοντας σε οικονομικές και εμπορικές δραστηριότητες. Επομένως, οι περισσότεροι ερευνητές εστιάζουν στις δύο πρώτες κατηγορίες στόχων.

Στους κοινωνικούς στόχους της κοινωνικής επιχείρησης περιλαμβάνονται (Waddock & Post, 1991):

· Η σύσταση και διατήρηση θέσεων εργασίας σταθερών και όχι περιστασιακών

· Η ευκολότερη πρόσβαση σε θέσεις εργασίας ατόμων που είναι αντιμέτωπα με κάθε μορφής αποκλεισμό, τον κοινωνικό συμπεριλαμβανομένου

· Η προσφορά υπηρεσιών που βασίζονται στην τυπικότητα

· Η δημιουργία και προσφορά ευκαιριών κατάρτισης και απόκτησης δεξιοτήτων

· Η μεγαλύτερη δυνατή νομιμοποίησή τους τόσο εντός της επιχείρησης όσο και απέναντι στους θεσμούς και τον ανταγωνισμό

· Η δράση τους να προσανατολίζεται προς το όφελος της κοινωνίας.

Περιγράφοντας τους οικονομικούς στόχους που θέτει μια κοινωνική επιχείρηση:

· Η δημιουργία και αύξηση της απασχόλησης

· Η παραγωγή προϊόντων ή/και υπηρεσιών για τα οποία η ελεύθερη αγορά ή ο δημόσιος τομέας είναι είτε απρόθυμοι να τα παρέχουν ή απλά αδυνατούν να τα παρέχουν

Η κοινωνικοοικονομική φιλοσοφία δηλαδή, μέρος της οποίας αποτελεί το σύστημα κοινωνικής επιχείρησης, περιέχει ένα βασικό κριτήριο: τον πρωταρχικό στόχο της εξυπηρέτησης των μελών της κοινωνίας αντί της δημιουργίας κερδών (ΕΛΜΕΠΑ, 2019).

Συμπερασματικά, οι κοινωνικές επιχειρήσεις τείνουν να προωθούν συλλογικά συμφέροντα επειδή τα μέλη τους δεν είναι μόνο επενδυτές αλλά καινοτόμοι επιχειρηματίες με στόχο όχι την μεγιστοποίηση των κερδών τους αλλά την εξυπηρέτηση μέσω των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσφέρουν του κοινωνικού συμφέροντος. Πρόκειται δηλαδή για κοινωνικά συνειδητοποιημένα άτομα που δραστηριοποιούνται οικονομικά με κίνητρα κυρίως κοινωνικά και όχι κερδοσκοπικά, όπως η υλοποίηση ολοκληρωμένων έργων, η καλύτερη ποιότητα προϊόντων, η προσφορά υπηρεσιών σε ευάλωτες ομάδες.. Επίσης υποστηρίζουν τη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων (γεωγραφία, ενδιαφέροντα, επιχειρήσεις) με ένα κοινό

στόχος την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Οι δραστηριότητές τους καθοδηγούνται από την αποστολή τους να αντιμετωπίζουν οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα όπως το κλείσιμο εργοστασίων, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η έλλειψη ζωικών υπηρεσιών και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης. Ως εκ τούτου, η κύρια επιδίωξή τους είναι να ενσωματώσουν τους κοινωνικούς τους στόχους στη συνολική λειτουργία τους, στην κουλτούρα και το όραμα της επιχείρησης τους (ΕΛΜΕΠΑ, 2019).

2.5 Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη

Το τελευταίο διάστημα καταγράφεται σχετικά αυξημένο για την ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων Πανευρωπαϊκά. Αποτελώντας κομάτι της κοινωνικής οικονομίας, έχουν κατακτήσει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση ενός ισσοροπημένου ευρωπαϊκού οικονομικού τοπίου. Το 2011 εντός του πλαισίου του στρατηγικού χαρακτήρα προγράμματος με τίτλο «Ευρώπη 2020» υπήρχε ο στόχος μιας ενιαίας αγοράς η οποία βρίσκεται σε μια διαρκή αναζήτηση περισσότερων ευκαιριών απασχόλησης και σεβασμού όλων των πολιτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην Πρωτοβουλία για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις (Social Business Initiative) (European Commision, 2014).

Σκοπός αυτής της πρωτοβουλίας είναι η δημιουργία ενός πλάνου προς υποστήριξη της ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων και κατά συνέπεια και της ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας. Πλέον, οι κάθε είδους κοινωνικές επιχειρήσεις συνθέτουν ένα βασικό τμήμα της κοινωνικής οικονομίας στην οποία απασχολούνται γύρω στα 13,6 εκατομμύρια Ευρωπαίοι πολίτες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε ορισμένα κριτήρια που αφορούν την πρωτοβουλία, καθώς και προϋποθέσεις που είναι υποχρεωμένες οι επιχειρήσεις να πληρούν εάν θέλουν να θεωρούνται «κοινωνικές». Το κύριο κριτήριο και πρώτο στην ταξινόμηση, έχει να κάνει με τον σκοπό τους, ο οποίος επιβάλλεται να είναι προς όφελος της κοινωνίας και όχι για την μεγιστοποίηση του οικονομικού κέρδους, επί του οποίου να τίθενται όρια που αφορούν την κατανομή του. Επιπλέον, επιβάλλεται να είναι καινοτόμες αλλά και να προσφέρουν εργασιακές ευκαιρίες σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, συνεισφέροντας στην κοινωνική συνοχή. Και τέλος, επιβάλλεται να είναι ανεξάρτητες από τον κρατικό μηχανισμό και να διοικούνται χωρίς αποκλεισμούς.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα θεωρείται μείζονος σημασίας καθώς οι κοινωνικές επιχειρήσεις συμβάλλουν, αν όχι στην εξάλειψη, τουλάχιστον στην μείωση της έντασης κοινωνικών φαινομένων όπως είναι η ανεργία, η φτώχια, ο ρατσισμός κ.λ.π.

Ο μεγάλος αντίκτυπος που μπορούν να έχουν οι επιχειρήσεις αυτές στην κοινωνία τις κάνει αυτόματα απαραίτητες. Συμπληρωματικά, πέρα από την χρηματοδότηση τέτοιων πρωτοβουλιών, η έμπρακτη υποστήριξη τους από τα μέλη των τοπικών κοινωνιών είναι ουσιαστική ώστε να μπορέσουν να ξεχωρίσουν και να αντέξουν από τον συνεχώς αυξανόμενο ανταγωνισμό στον τομέα των επιχειρήσεων εξασφαλίζοντας την επιτυχία του σκοπού της, την κοινωνική ευημερία και συνοχή.

Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Τον Νοέμβριο του 2017, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξέδωσαν την διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Αυτός ο Πυλώνας θεωρείται το πρώτο μπουκέτο που διακηρύσσουν θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα και αφορούν κοινωνικά δικαιώματα, μιας και είχε προηγηθεί ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων το 2000. Ο Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων διατύπωσε μια σειρά βασικών αρχών που στόχο είχαν την εύρυθμη και δίκαιη λειτουργία των αγορών εργασίας και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

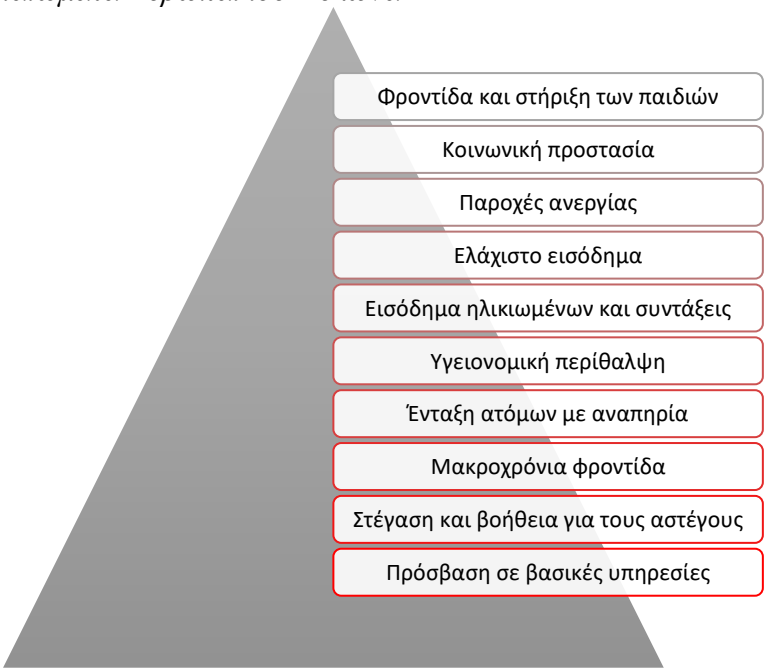
Συνολικά ο Πυλώνας όρισε ένα πλήθος 20 βασικών αρχών και δικαιωμάτων του πολίτη, και οι οποίες διαρθρώνονται γύρω από τρία κεφάλαια:

Σχήμα 4: Τα Κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Πυλώνα

Τα δικαιώματα που προβλέπονται στο τρίτο κεφάλαιο του Πυλώνα είναι τα ακόλουθα (EUR-Lex, 2017):

Σχήμα 5: Δικαιώματα Ευρωπαϊκού Πυλώνα

Το μοντέλο της ενεργού ένταξης, σε συνδυασμό με άλλα δικαιώματα όπως της ενεργούς στήριξης της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της δια βίου μάθησης, της ισότητας των φύλων, των ίσων ευκαιριών, εισχωρεί και στον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (EUR-Lex, 2017).

Κεφάλαιο 3ο: ΑΝΕΡΓΙΑ ΝΕΩΝ

3.1 Γενική Έννοια

Σύμφωνα με την Eurostat που κάνει χρήση των κατευθύνσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, άνεργο ορίζεται το πρόσωπο:

- που έχει ηλικία από 15 έως 74 ετών.
- δεν απασχολείται κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς σύμφωνα με τον ορισμό της απασχόλησης
- το οποίο την δεδομένη στιγμή είναι διαθέσιμο για εργασία, δηλαδή είναι ελεύθερο και διαθέσιμο να απασχοληθεί επ' αμοιβή ή μπορεί να αυτοαπασχοληθεί πριν από το τέλος των 2 εβδομάδων που ακολουθούν την εβδομάδα αναφοράς
- το οποίο ενεργά αναζητά εργασία, που σημαίνει ότι είτε είχε δραστηριότητα κατά την περίοδο των τεσσάρων εβδομάδων που έληξε μετά την εβδομάδα αναφοράς για να αναζητήσει απασχόληση επ' αμοιβή ή να αυτοαπασχοληθεί είτε βρήκε εργασία για να ξεκινήσει εντός περιόδου το πολύ 3 μηνών από το τέλος της εβδομάδας αναφοράς.

Ποσοστό ανεργίας είναι το πηλίκο που προκύπτει ως ο αριθμός των ανέργων διαιρούμενος με το εργατικό δυναμικό (Eurostat, 2025).

Ανεργία είναι όταν ένα άτομο που δεν εργάζεται και αναζητά εργασία, δεν μπορεί να βρει εργασία. Η ανεργία αποτελεί βασικό δείκτη της υγείας μιας οικονομίας. Ένα χαμηλό ποσοστό ανεργίας αντιπροσωπεύει μια ισχυρή οικονομία, ενώ ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας αντιπροσωπεύει μια αδύναμη οικονομία (Σιάχου, 2022).

Οι άνθρωποι υπολογίζονται ως άνεργοι εάν είναι άνεργοι, αλλά αναζητούν ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες και είναι διαθέσιμοι να αρχίσουν να εργάζονται μέσα στις επόμενες δύο εβδομάδες. Ανεργία είναι όταν ένα άτομο αδυνατεί να βρει δουλειά παρά το γεγονός ότι είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο να εργαστεί και εμφανίζεται όταν υπάρχει υπερπροσφορά θέσεων εργασίας (Σιάχου, 2022).

Οι επιστήμονες των οικονομικών διαχωρίζουν την ανεργία σε κατηγορίες. Οι πιο ευρεία κατηγοριοποίηση θέλει τον διαχωρισμό σε εκούσια ανεργία και ακούσια ανεργία. Εφόσον η ανεργία είναι εθελοντική, τότε ο άνεργος εγκατέλειψε τη δουλειά του πρόθυμα, αναζητώντας άλλη απασχόληση. Εφόσον είναι ακούσια, σημαίνει ότι ένα άτομο απολύθηκε ή απολύθηκε και πρέπει τώρα να αναζητήσει άλλη δουλειά.

Η εκούσια και ακούσια ανεργία μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις υποκατηγορίες.

Ανεργία λόγω τριβής: Αυτός ο τύπος ανεργίας είναι συνήθως βραχύβιος, είναι επίσης η λιγότερο προβληματική μορφή ανεργίας με οικονομικούς όρους. Καταγράφεται στην περίπτωση που τα άτομα αλλάζουν αυτοβούλως θέσεις εργασίας, όταν ένας άνθρωπος φύγει από μια επιχείρηση, έχει ανάγκη μίας χρονικής περιόδου προκειμένου να αναζητήσει και να βρει άλλη απασχόληση. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μόλις ξεκινούν την αναζήτηση θέσεων εργασίας για να εισέλθουν στο εργατικό δυναμικό προσθέτουν στην ανεργία τριβής. Η ανεργία λόγω τριβής είναι απόρροια του γεγονότος ότι οι διάφορες διαδικασίες της αγοράς εργασίας χρειάζονται σημαντικό χρόνο και λόγω του ότι η πληροφόρηση για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας, μπορεί να είναι δαπανηρή. Είναι βέβαιο πως η διαδικασία αναζήτησης νέων θέσεων εργασίας, η πρόσληψη νέου εργαζόμενου και κυρίως η σωστή αντιστοίχιση των διαθέσιμων εργαζόμενων με τις σωστές θέσεις εργασίας είναι και χρονοβόρα και απαιτεί προσπάθεια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανεργία λόγω τριβής.

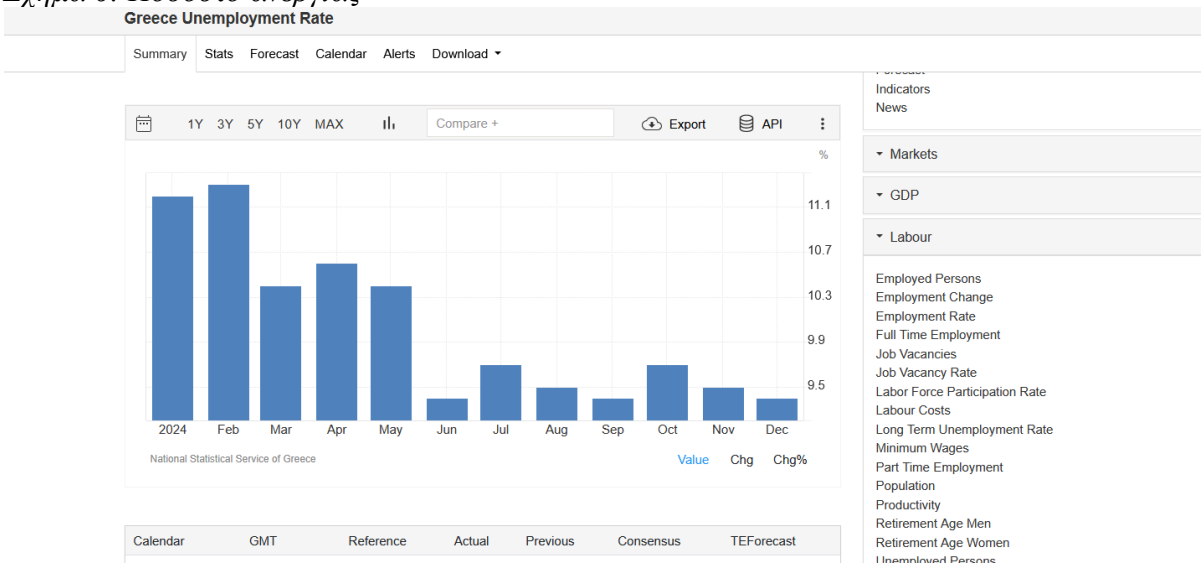
Κυκλική ανεργία: Η κυκλική ανεργία είναι η διακύμανση του πλήθους των ανέργων ατόμων κατά την εξέλιξη οικονομικών πτώσεων (υφέσεων) και ανακάμψεων, όπως για παράδειγμα αυτές που σχετίζονται με τις μεταβολές των τιμών του πετρελαίου ή την εμφάνιση πανδημιών κ.λ.π. Η ανεργία αυτή, προφανώς σημειώνει αύξηση κατά τη διάρκεια περιόδων ύφεσης και σημειώνει μείωση κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής ανάπτυξης. Η πρόληψη της και η ελάφρυνση της κυκλικής ανεργίας κατά τη διάρκεια υφέσεων είναι ένας από τους κύριους λόγους τη ενδελεχούς μελέτης των οικονομικών και των διαφόρων άλλων εργαλείων πολιτικής των οποίων κάνουν χρήση οι κυβερνήσεις για να τονώσουν τις οικονομίες τους στην καθοδική πλευρά των οικονομικών κύκλων.

Διαρθρωτική ανεργία: Η λεγόμενη διαρθρωτική ανεργία μπορεί να προκύψει από μια τεχνολογική αλλαγή στην δομή της οικονομίας εντός της οποίας λειτουργούν οι αγορές εργασίας. Αυτές οι τεχνολογικές αλλαγές είναι σε θέση να προκαλέσουν ανεργία ανάμεσα σε εργαζόμενους που απολύονται από θέσεις εργασίας οι οποίες δεν είναι πλέον απαραίτητες. Τέτοια παραδείγματα αποτελεί η αντικατάσταση των ιππήλατων μεταφορών από αυτοκίνητα καθώς και η αυτοματοποίηση των κατασκευών. Η επανακατάρτιση και επανεκπαίδευση αυτής της καρηγορίας των εργαζομένων μπορεί να φαντάζει δύσκολη, δαπανηρή και χρονοβόρα. Οι απολυμένοι εργαζόμενοι στις περισσότερες των περιπτώσεων καταλήγουν είτε άνεργοι για πολύ μεγάλες χρονικές περιόδους είτε εγκαταλείπουν εντελώς το εργατικό δυναμικό.

Θεσμική ανεργία: Η θεσμική ανεργία προκύπτει από μακροχρόνιους ή μόνιμους θεσμικούς παράγοντες και ως αποτέλεσμα κινήτρων σε τομείς της οικονομίας. Κυβερνητικές πολιτικές, όπως υψηλά κατώτατα όρια μισθού, γενναιόδωρα προγράμματα κοινωνικών παροχών και περιοριστικοί νόμοι για την δανειοδότηση των επαγγελμάτων είναι μερικοί από τους λόγους εμφάνισης της θεσμικής ανεργίας. Επίσης, συμβάλλουν στην δημιουργία θεσμικής ανεργίας φαινόμενα της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των μισθών αποδοτικότητας και των μεροληπτικών προσλήψεων, θεσμοί της αγοράς εργασίας, όπως υψηλά ποσοστά συνδικαλισμού, κ.λ.π (Σιάχου, 2022).

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ήταν 9,50% τον Σεπτέμβριο του 2024, σύμφωνα με τη EUROSTAT. Το εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 9,4% τον Δεκέμβριο του 2024 από αναθεωρημένο 9,5% τον Νοέμβριο, αντίστοιχο με τα επίπεδα που παρατηρήθηκαν τον Σεπτέμβριο και τον Ιούνιο, το χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών. Ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 6.124 στα 443,6 χιλ., ενώ η απασχόληση μειώθηκε κατά 10.579 στα 4.268 εκατομμύρια.

Σχήμα 6: Ποσοστό ανεργίας

Πηγή: (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2024)

3.2. Η ανεργία των νέων

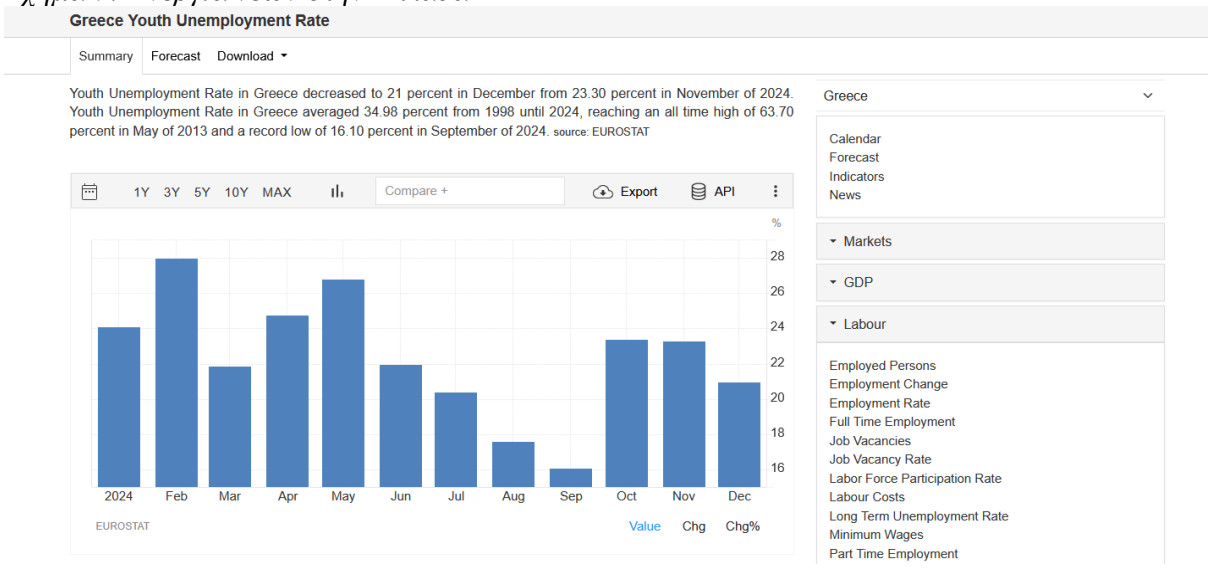
Η ανεργία των νέων θεωρείται ευρέως ως σημαντικό ζήτημα πολιτικής για πολλές χώρες, ανεξάρτητα από το στάδιο ανάπτυξής τους, αποτελεί ένα από τα κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη κοινωνία. Αν και τα ευρήματα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕC) δείχνουν ότι

περίπου το 40% των νέων ενδιαφέρονται να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση μετά την ολοκλήρωση της επίσημης εκπαίδευσης, οι τρέχουσες μελέτες δείχνουν ότι το επιχειρηματικό δυναμικό των νέων εξακολουθεί να μην αξιοποιείται επαρκώς.Για τους σκοπούς του παρόντος δείκτη, ο όρος "νέος" καλύπτει άτομα ηλικίας 15 έως 24 ετών και ο όρος "ενήλικας" αναφέρεται σε άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω.

Η ανάλυση της τάσης της ανεργίας των νέων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) κατά την περίοδο από το 2009 έως το 2022 που πραγματοποιήθηκε από την EUROSTAT έδωσε μια σαφή εικόνα της πτωτικής τάσης της ανεργίας των νέων από 15 έως 29 ετών τα τελευταία 10 χρόνια. Ωστόσο, αν και υπάρχει τάση μείωσης του ποσοστού ανεργίας των νέων, εξακολουθεί να είναι σημαντικά υψηλότερο από την ανεργία άλλων ηλικιακών κατηγοριών. Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται το αποτέλεσμα της της μελέτης των τριών μοντέλων τάσεων σε ένα επιλεγμένο σύνολο δεδομένων για την ανεργία των νέων.

Επιπλέον, μέσω μιας συγκριτικής ανάλυσης των γραμμικών και τετραγωνικών μοντέλων τάσης, οι μελετητές προέβλεψαν την ανεργία των νέων την επόμενη περίοδο και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι με την εφαρμογή των εκτιμώμενων εξισώσεων και των δύο μοντέλων τάσεων, θα μπορούσε να αναμένεται περαιτέρω μείωση της ανεργίας των νέων στην ΕΕ. Το ποσοστό ανεργίας των νέων στην Ελλάδα μειώθηκε στο 21% τον Δεκέμβριο από 23,30% τον Νοέμβριο του 2024. Το ποσοστό ανεργίας των νέων στην Ελλάδα ήταν κατά μέσο όρο 34,98% από το 1998 έως το 2024, φθάνοντας στο ιστορικό υψηλό του 63,70% τον Μάιο του 2013 και στο ιστορικό χαμηλό του 16,10% τον Σεπτέμβριο του 2024 (Eurostat, 2025).

Σχήμα 7: Ανεργία νέων στην Ελλάδα

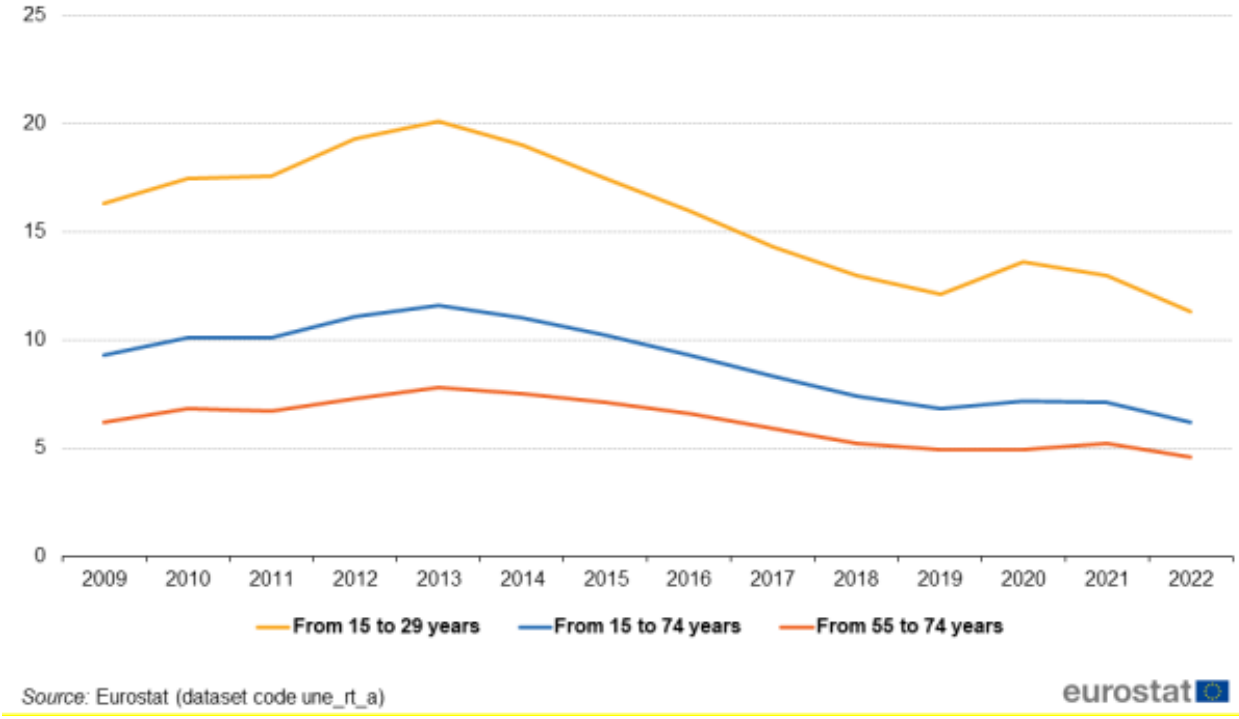
Πηγή: (Eurostat, 2025)

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ήταν υψηλότερη από ό, τι στις περισσότερες άλλες χώρες της ΕΕ, ακόμη και πριν από την κρίση. Το ίδιο ίσχυε και για τα άτομα με υψηλά προσόντα στα τέλη της δεκαετίας του '20. Για παράδειγμα, το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 25-29 ετών που κατέχουν πανεπιστημιακούς τίτλους σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό επίπεδο το 2ο τρίμηνο του 2008 ανήλθε σε 2,5 φορές μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (15,4% έναντι 6,1%). Πέντε χρόνια αργότερα είχε ανέβει 3,0 φορές υψηλότερα (37,4% έναντι 12,6%). Πολλά άλλα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι η μετάβαση από την εκπαίδευση στην απασχόληση ήταν πάντα πιο αργή και πιο ατελής στην Ελλάδα από ό,τι στις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και έχει γίνει ακόμη περισσότερο υπό την επίδραση της οικονομικής κρίσης (Mitrakos, et al., 2010).

3.3 Ανεργία των Νέων στην Ευρώπη

Το παρακάτω γράφημα καταγράφει μια σταθερή τάση στην ΕΕ, που δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας για τους νέους ηλικίας 15-29 ετών υπερέβαινε σταθερά το συνολικό ποσοστό ανεργίας (για άτομα ηλικίας 15-74 ετών) από το 2009. Αντίθετα, το ποσοστό ανεργίας για άτομα ηλικίας 55 ετών ,τα 74 έτη παρέμειναν σταθερά χαμηλότερα από το συνολικό ποσοστό ανεργίας καθ' όλη τη διάρκεια της ίδιας περιόδου.

Σχήμα 8: Ποσοστό ανεργίας ανά ηλικιακή ομάδα, ΕΕ, 2009-2022

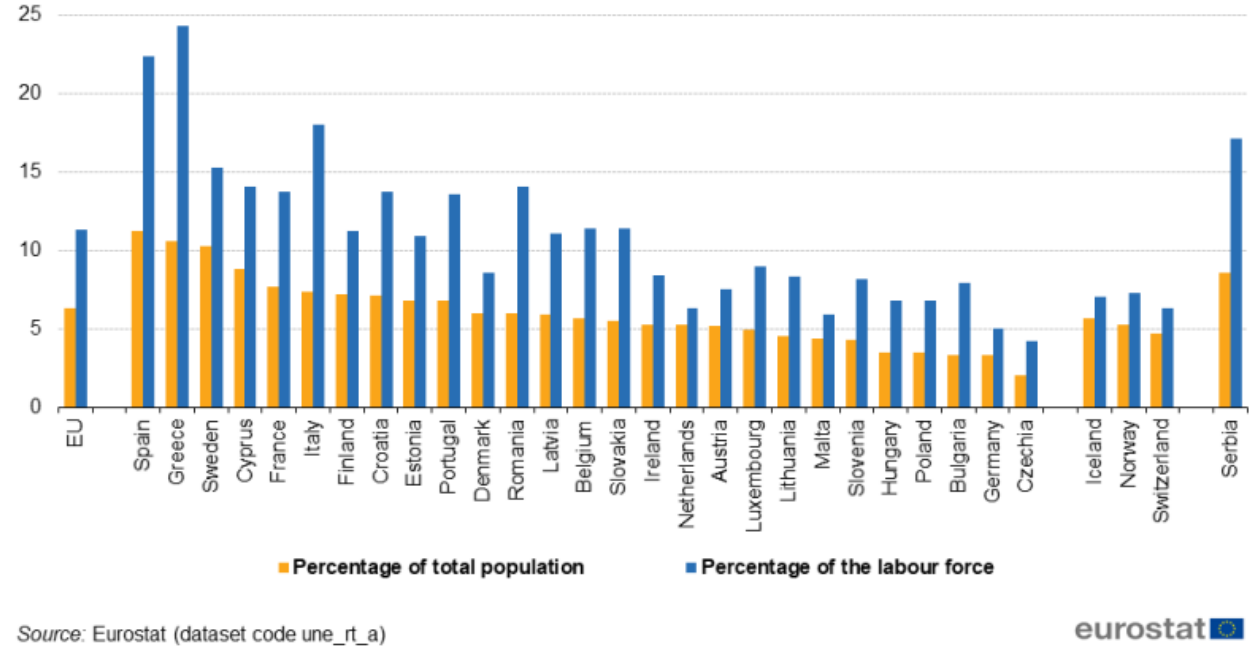
Πηγή: (Eurostat, 2022)

Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων αντικατοπτρίζουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στην εξασφάλιση απασχόλησης. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτό δεν συνεπάγεται απαραίτητα σημαντικό αριθμό ανέργων ηλικίας 15 έως 29 ετών. Πολλοί νέοι, σε αντίθεση με τους παλαιότερους ομολόγους τους, ασχολούνται με σπουδές πλήρους απασχόλησης και δεν αναζητούν ενεργά απασχόληση ή δεν περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό, που χρησιμοποιείται ως παρονομαστής για τον υπολογισμό του ποσοστού ανεργίας. Για να αντιμετωπιστεί αυτό, υπολογίζεται ένας εναλλακτικός δείκτης για αναλυτικούς σκοπούς: ο **δείκτης** ανεργίας των νέων. Αυτή η αναλογία αντιπροσωπεύει το ποσοστό των ανέργων νέων ατόμων στο σύνολο του νεανικού πληθυσμού.

Το Διάγραμμα 7 δείχνει ότι το ποσοστό ανεργίας των νέων στην ΕΕ διαμορφώθηκε στο 6,3 % για το έτος 2022, υποδεικνύοντας το ποσοστό των ανέργων ηλικίας 15-29 ετών στο συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικίας. Αν πάρουμε ως παρονομαστή μόνο τους νέους που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό, φτάνουμε σε ποσοστό ανεργίας των νέων 11,3 %. Για σύγκριση, οι άνεργοι ηλικίας 30-74 ετών αντιπροσώπευαν το 3,4 % του συνολικού πληθυσμού και το 5,0 % του εργατικού δυναμικού της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

Στα κράτη μέλη της ΕΕ, το **ποσοστό** ανεργίας των νέων κυμαινόταν από 2,0 % στην Τσεχία έως 11,2 % στην Ισπανία, ενώ το **ποσοστό** ανεργίας των νέων κυμαινόταν από 4,2 % στην Τσεχία έως 24,3 % στην Ελλάδα (Eurostat, 2022).

Σχήμα 9: Ανεργία των νέων, 2022

Source: Eurostat (dataset code une_rt_a)

eurostat

Πηγή: (Eurostat, 2022)

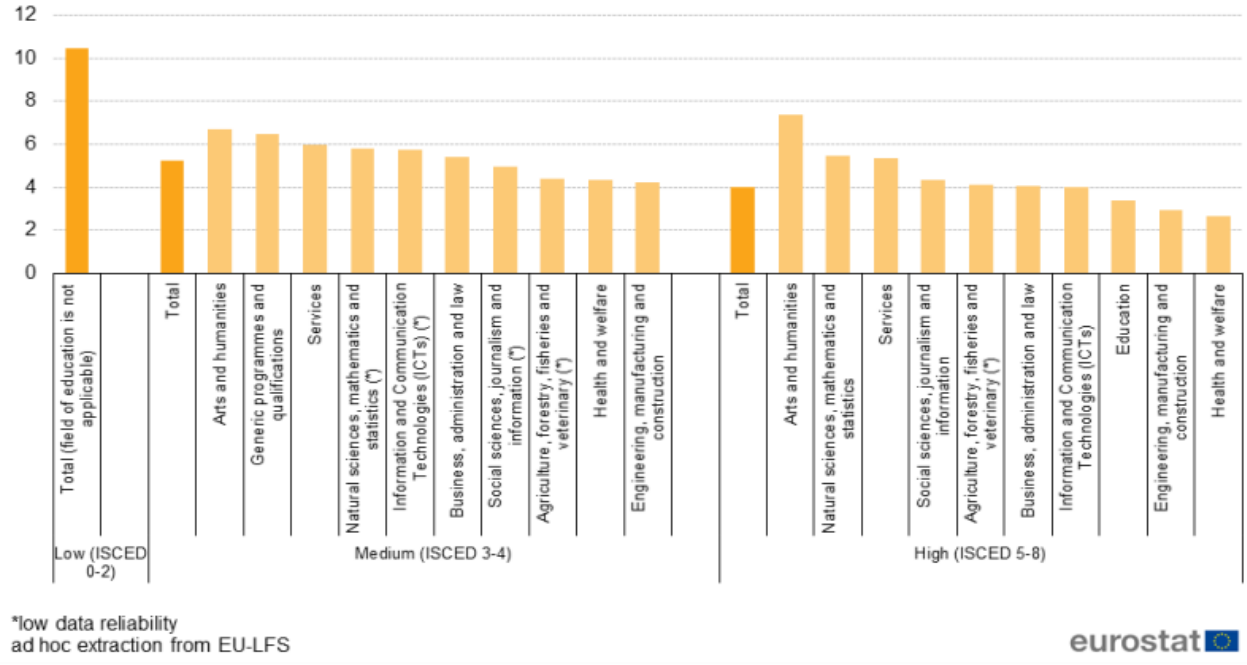
Αξίζει να αναφέρουμε ότι σε ορισμένες χώρες οι τιμές του ποσοστού και *της* αναλογίας είναι πιο κοντά μεταξύ τους από ό,τι σε άλλες, πράγμα που σημαίνει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι νέοι στο εργατικό δυναμικό επικαλύπτονται στενότερα με τον συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικίας. Για παράδειγμα η Γερμανία, η Μάλτα και η Ολλανδία, όπου η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανεργίας των νέων και του ποσοστού ανεργίας είναι μικρότερη από 2 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα, αυτή η διαφορά υπερβαίνει τα 10 ποσοστιαίες μονάδες στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία.

Το επόμενο γράφημα δείχνει το ποσοστό των ανέργων στην ΕΕ ηλικίας 25-39 ετών μεταξύ του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας, χωρισμένο ανά τομέα και επίπεδο εκπαίδευσης.

Σε πρώτη ανάγνωση, εξετάζοντας τα διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, οι άνεργοι ηλικίας 25-39 ετών αντιπροσώπευαν υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (10,4 %), σε σύγκριση με εκείνους με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης (5,2 %), που ανέφεραν υψηλότερο ποσοστό από εκείνους με υψηλό μορφωτικό επίπεδο (4,0 %).

Εστιάζοντας στους διάφορους τομείς της εκπαίδευσης, το ποσοστό των ανέργων ηλικίας 25-39 ετών ήταν το υψηλότερο για όσους αποφοίτησαν στον τομέα των τεχνών και των ανθρωπιστικών επιστημών. Συγκεκριμένα, μεταξύ εκείνων με μεσαίο μορφωτικό επίπεδο, το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 6,7%, ενώ αυξάνεται ακόμη περισσότερο στο 7,4% για τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Σχήμα 10: Άνεργοι ανά τομέα και επίπεδο μορφωτικού επιπέδου, ΕΕ, 2022

Πηγή: (Eurostat, 2022)

Από την άλλη πλευρά, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 25-39 ετών καταγράφηκαν στους αποφοίτους στον τομέα της υγείας και πρόνοιας (4,3% για το μεσαίο και 2,7% για το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης), καθώς και στον τομέα της μηχανικής, της μεταποίησης και των κατασκευών (4,2 % για το μεσαίο επίπεδο και 2,9 % για το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης) (Eurostat, 2022).

3.4.Τα αίτια της ανεργίας

Οι κύριοι λόγοι για την αύξηση της ανεργίας είναι το χαμηλό επίπεδο εθνικής ανάπτυξης και ο χαμηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης. Τα επίπεδα ανεργίας επιδεικνύονται από τα επίμονα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά προβλήματα και τις δυσλειτουργίες των συντελεστών παραγωγής (ιδιαίτερα της εργασίας), του χρήματος και των αγορών προϊόντων. Επιπλέον, το μορφωτικό επίπεδο και η σύγχρονη εξειδίκευση επηρεάζουν επίσης σημαντικά την αναζήτηση εργασίας. Τέλος, το ποσοστό ανεργίας επηρεάζεται από τον αριθμό των οικονομικών προσφύγων που γίνονται δεκτοί σε τακτική βάση, ανεξάρτητα από το σημείο του οικονομικού κύκλου στο οποίο εκδηλώνεται η οικονομική δραστηριότητα της χώρας υποδοχής (European Commision, 2014).

Αυτό οφείλεται στην παρουσία κρυφής ανεργίας (αγρότες, αυτοαπασχολούμενοι σε οικογενειακές επιχειρήσεις) και, επιπλέον, στην επικράτηση της υπόθεσης του απορημένου εργάτη δεδομένου ότι πολλοί μη εργαζόμενοι είναι απογοητευμένοι και δεν δηλώνουν ότι αναζητούν εργασία. Αυτό συχνά οδηγεί στο παράδοξο αποτέλεσμα ότι ενώ υπάρχει η απασχόληση, το μέγεθος του ποσοστού ανεργίας δεν μειώνεται (European Commision, 2014) Το πραγματικό ποσοστό ανεργίας θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη την απασχόληση στην άτυπη οικονομία (αδήλωτες δραστηριότητες) και να αναφέρεται ως άνεργος αλλά δεν περιλαμβάνεται στο εργατικό δυναμικό ή στο δημόσιο τομέα αλλά υποαπασχολούμενος και αποτελεί μια μορφή κρυφής ανεργίας. Επιπλέον, πολλές φορές ο αριθμός των ανέργων διαφέρει από το μέγεθος του ποσοστού ανεργίας. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ο αριθμός των ανέργων και το ποσοστό ανεργίας είναι σταθερό ή ακόμη και μειώνεται. Αυτό συμβαίνει γιατί το ποσοστό ανεργίας είναι η αναλογία των ανέργων προς το εργατικό δυναμικό. Επομένως, εάν ο αριθμός των ανέργων αυξηθεί αλλά το εργατικό δυναμικό αυξηθεί περισσότερο, το ποσοστό ανεργίας θα μειωθεί. Αντίθετα, εάν ο αριθμός των ανέργων μειωθεί αλλά το εργατικό δυναμικό συρρικνωθεί περισσότερο από τον αριθμό των ανέργων, το ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί. Επιπλέον, η μείωση του ποσοστού ανεργίας δεν σημαίνει

αύξηση της απασχόλησης, καθώς ενδέχεται να υπάρχουν λιγότεροι εργαζόμενοι (π.χ. μερική απασχόληση) (European Commision, 2014)

Η μέτρηση της ανεργίας με απόλυτη ακρίβεια είναι δύσκολη, και κατά συνέπεια το ποσοστό τις περισσότερες φορές υποτιμάται. Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων αποτελούν κρίσιμο παράγοντα εν προκειμένω, ο οποίος προκαλείται από προβλήματα τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από την πλευρά της προσφοράς. Καταρχάς, το μείγμα δεξιοτήτων που παράγεται από το εκπαιδευτικό σύστημα σε όλα τα επίπεδα φαίνεται ανεπαρκώς σχεδιασμένο για τις ανάγκες μιας δυναμικής οικονομίας. Οι γονείς τείνουν να έχουν σε χαμηλή εκτίμηση τη χειρωνακτική εργασία, οπότε η επαγγελματική εκπαίδευση αποφεύγεται από μαθητές μέσης ικανότητας και άνω, οι οποίοι επιλέγουν συντριπτικά τη γενική εκπαίδευση Ως αποτέλεσμα, οι επαγγελματικές σχολές θεωρούνται – και συχνά είναι – κατώτερης ποιότητας, με αποτέλεσμα να καταλήγουν να εξυπηρετούν άτομα με χαμηλές επιδόσεις, συνήθως από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, συχνά με μεταναστευτικό υπόβαθρο (Κατάρτιση, 2014)

Εάν η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) θεωρείται κακής ποιότητας, το ίδιο ισχύει και για τη συνεχιζόμενη ΕΕΚ (μετά την είσοδο στην αγορά εργασίας). Η επαγγελματική κατάρτιση, βασική συνιστώσα των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας που προωθούνται από την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, η οποία χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ, έχει αυξηθεί εκθετικά τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά φαίνεται να λειτουργεί με βάση την υπόθεση ότι η απορρόφηση των διαθέσιμων πόρων πρέπει να μεγιστοποιηθεί πάση θυσία. Συνήθως αυτό σημαίνει ότι η απόκτηση δεξιοτήτων είναι δευτερεύουσας σημασίας.

Όσον αφορά τα πανεπιστήμια, εκείνα με τη μεγαλύτερη ζήτηση προετοιμάζουν τους πτυχιούχους για σταδιοδρομία στα λεγόμενα ελεύθερα επαγγέλματα της ιατρικής, της νομικής και της μηχανικής ή της αρχιτεκτονικής, και τα υπόλοιπα για θέσεις εργασίας στη δημόσια διοίκηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ως αποτέλεσμα, οι εργοδότες διαπιστώνουν ότι οι νέοι που υποβάλλουν αίτηση για θέσεις εργασίας δεν διαθέτουν τις δεξιότητες που εκτιμούν. Όπως διαπίστωσε μια πρόσφατη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Κατάρτισης, οι δεξιότητες που λείπουν περισσότερο περιλαμβάνουν «σκληρές δεξιότητες» όπως η επάρκεια στα αγγλικά και η «πρακτική εμπειρία», καθώς και πιο μαλακές δεξιότητες όπως η «εργασιακή ηθική» και η «επίλυση προβλημάτων και ανάλυση» (Κατάρτιση, 2014)

Η ίδια μελέτη διαπίστωσε ότι οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετώπιζαν μεγαλύτερες δυσκολίες στην πρόσληψη κατάλληλων νέων προσλήψεων και ήταν λιγότερο πιθανό να συνεργαστούν με παρόχους εκπαίδευσης και με άλλους εργοδότες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων δεξιοτήτων τους.

Και πάλι, η Ελλάδα ξεχωρίζει όχι μόνο από την άποψη του χαμηλού βαθμού συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και μεταξύ επιχειρήσεων και παρόχων εκπαίδευσης, αλλά και από την άποψη του εξαιρετικά χαμηλού μεγέθους της επιχείρησης. Μια πρόσφατη μελέτη που αναλύει τα δεδομένα κοινωνικής ασφάλισης εκτιμά ότι, στον μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους από δέκα εργαζόμενους) αντιπροσώπευαν το 86% όλων των επιχειρήσεων και το 27% της συνολικής απασχόλησης στον τομέα αυτό (κατά μέσο όρο 2,3 εργαζόμενοι ανά επιχείρηση). Αν λάβει κανείς υπόψη ότι οι εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό είναι δύο φορές πιο συνηθισμένοι στην Ελλάδα από ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη, μπορεί εύκολα να καταλάβει γιατί υπάρχουν τόσο λίγες ευκαιρίες απασχόλησης για νέους υψηλής ειδίκευσης στην ιδιωτική οικονομία (Κατάρτιση, 2014).

Στην πραγματικότητα, σχεδόν οι μισές από όλες τις θέσεις εργασίας – ένα πολύ υψηλότερο ποσοστό από ό, τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένου του νότου – είναι σε πολύ μικρές επιχειρήσεις (που απασχολούν 1-9 εργαζόμενους) και πολύ μικρές επιχειρήσεις αυτοαπασχολούμενων. Παρόλο που, θεωρητικά, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις μπορούν πραγματικά να είναι υψηλής τεχνολογίας και προσανατολισμένες στις εξαγωγές, στην πράξη οι περισσότερες τέτοιες επιχειρήσεις στην Ελλάδα είναι χαμηλής τεχνολογίας και εξυπηρετούν την εγχώρια αγορά. Υπό αυτή την έννοια, η ανεργία των νέων συνδέεται τόσο με την αναιμική ζήτηση εργασίας (και το ξεπερασμένο μοντέλο ανάπτυξης που βρίσκεται πίσω από αυτήν) όσο και με ζητήματα που εντοπίζονται στην πλευρά της προσφοράς (Κατάρτιση, 2014).

Επομένως, το ερέθισμα πρέπει να προέρχεται από το εξωτερικό. ένα μεγάλο επενδυτικό πρόγραμμα στην Ευρώπη – δημόσιο και ιδιωτικό – για την επανεκκίνηση της ευρωπαϊκής οικονομίας· μια πιο διευκολυντική νομισματική πολιτική σε συνδυασμό με αυστηρότερους μακροπροληπτικούς κανονισμούς· κάπως υψηλότερος πληθωρισμός στην ευρωζώνη (ειδικά στο βορρά). και μια συμφωνία για την αναδιάρθρωση του χρέους – όλα αυτά θα βοηθούσαν στη μείωση της ανεργίας (και ιδιαίτερα της ανεργίας των νέων) στην Ελλάδα και αλλού στη νότια Ευρώπη (Κατάρτιση, 2014).

Αλλά η επίδραση ενός κινήτρου της ζήτησης δεν μπορεί να είναι μόνιμη, ή αρκετά σημαντική, όσο τα εσωτερικά ζητήματα παραμένουν ανεπίλυτα. Άρση των εμποδίων στις διαρθρωτικές

μεταρρυθμίσεις (εκτός από την απορρύθμιση της αγοράς εργασίας), βελτίωση των δεξιοτήτων για τη διευκόλυνση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση και δημιουργία των θεσμών που θα στηρίξουν μια μη χώρα για τους νέους; Προβλήματα της αγοράς εργασίας των νέων στην Ευρώπη πιο ανταγωνιστικό μοντέλο ανάπτυξης – αυτές είναι μερικές από τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η ελληνική οικονομία, ό,τι κι αν συμβεί στον υπόλοιπο κόσμο (Κατάρτιση, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ

Στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας διενεργήσαμε προσωπικές συνεντεύξεις με δύο επιχειρηματίες - ιδρυτές επιχειρήσεων τύπου ΚοινΣΕπ στον Άγιο Νικόλαο και στην Χερσόνησο Ηρακλείου Κρήτης. Ακολουθεί μία εκτενής αναφορά στις επιχειρήσεις τύπου ΚοινΣΕπ, μία παρουσίαση των δύο επιχειρήσεων που αποτελούν το αντικείμενο μελέτης μας και στην συνέχεια παρατίθενται οι απαντήσεις των υπευθύνων επιχειρηματιών στις ερωτήσεις μας.

4.1. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ)

Ο νόμος που διέπει την ίδρυση και λειτουργία των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων είναι ο υπ' αριθμ. 4430 ΦΕΚ 205/31.10.2016 με την ονομασία «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις».

Ο σκοπός του συγκεκριμένου νόμου αφορά την δημιουργία του νομοθετικού πλαισίου για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων (Ν. 4430/2016, 2016).

Συγκεκριμένα, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) είναι επιχειρήσεις που κύρια δραστηριότητα τους αποτελεί η παραγωγή προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών του συνόλου της κοινωνίας, αφορούν δηλαδή δράσεις που έχουν ως πρωταρχικό στόχο το κοινό καλό, την βιώσιμη ανάπτυξη, την αντιμετώπιση της ανεργίας, την απασχόληση ατόμων ευάλωτων ομάδων, την ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου των τοπικών κοινωνιών καθώς και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για το περιβάλλον, την λαογραφία, κ.λ.π (Ν. 4430/2016, 2016).

Η σύσταση που δίνεται από τους αρμόδιους φορείς όπως το «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Υποστήριξη Αυτόνομο Κέντρο Στήριξης Φορέων Κ.Αλ.Ο.» για την σύσταση μίας ΚοινΣΕΠ είναι η διεξαγωγή έρευνας σε τοπικό επίπεδο για να γίνει καταγραφή των αναγκών και των προβλημάτων της συγκεκριμένης περιοχής ώστε να μπορέσει να εξετασθεί εάν η ίδρυση μίας ΚοινΣΕπ θα αποτελέσει λύση μέσα από την λειτουργίας της (Ανώνυμο Κέντρο Στήριξης Φορέων Κ.Αλ.Ο., 2014).

Η συμμετοχή σε μία ΚοινΣΕπ προϋποθέτει την κατοχή ελληνικού ΑΦΜ, μέλος δύναται να είναι ένα άτομο ή / και ένα νομικό πρόσωπο, με περιορισμό συμμετοχής στο 1/3 στο σύνολο των μελών της. Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν σε μία ΚοινΣΕπ φορείς όπως η τοπική αυτοδιοίκηση και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) τα οποία υπάγονται σε αυτή, συμμετέχουν μόνο Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τα οποία έχουν άδεια από την εποπτεύουσα αρχή τους και διαθέτουν μία ψήφο ανεξαρτήτως του αριθμού συνεταιριστικής μερίδας που έχουν στην κατοχή τους.

Οι συνεταιριστικές μερίδες αποτελούν το κεφάλαιο μίας ΚοινΣΕπ, η αξία και ο αριθμός των οποίων ορίζεται από το καταστατικό της συνεταιριστικής επιχείρησης, που καθιστά ισότιμα όλα τα μέλη τα οποία έχουν την δυνατότητα να κατέχουν τουλάχιστον μία συνεταιριστική μερίδα του.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρατίθενται οι θεματικές ενότητες στις οποίες μπορεί να δραστηριοποιηθεί μία ΚοινΣΕπ.

Σχήμα 11: Θεματικές ενότητες δράσης ΚοινΣΕπ

Πηγή: (Δίκτυο ΚοινΣΕπ, 2025)

Τα θετικά χαρακτηριστικά μίας συνεταιριστικής επιχείρησης θεωρούνται τα εξής:

Σχήμα 12: Πλεονεκτήματα Συνεταιρισμού

- Ιδιοκτησία και έλεγχος μελών: Οι συνεταιρισμοί ανήκουν και ελέγχονται από τα μέλη τους, πράγμα που σημαίνει ότι η εξουσία λήψης αποφάσεων κατανέμεται μεταξύ εκείνων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες ή τα προϊόντα του συνεταιρισμού. Αυτός ο δημοκρατικός έλεγχος διασφαλίζει ότι τα συμφέροντα των μελών έχουν προτεραιότητα.

- Οικονομική Συμμετοχή: Τα μέλη των συνεταιρισμών έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν στον συνεταιρισμό και να μοιραστούν τα κέρδη ή τα πλεονάσματα του. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη οικονομική συμμετοχή και οφέλη για τα μέλη, συμπεριλαμβανομένων μερισμάτων ή επιστροφών χορηγίας.

- Κοινός κίνδυνος και ανταμοιβή: Τα μέλη του συνεταιρισμού μοιράζονται τόσο τους κινδύνους όσο και τα οφέλη της επιχείρησης. Αυτή η συλλογική προσέγγιση στη διαχείριση κινδύνου μπορεί να βοηθήσει τα μέλη να μετριάσουν τις ατομικές οικονομικές ζημίες.

Αντίκτυπος στην Τοπική Κοινότητα: Οι συνεταιρισμοί έχουν συχνά μια ισχυρή δέσμευση για τις τοπικές τους κοινωνίες. Μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας, να υποστηρίξουν τοπικούς προμηθευτές και να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κοινότητας.

Βιωσιμότητα και Κοινωνική Ευθύνη: Πολλοί συνεταιρισμοί δίνουν προτεραιότητα στη βιωσιμότητα και την κοινωνική ευθύνη στις δραστηριότητές τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον, δίκαια πρότυπα εργασίας και ηθική προμήθεια υλικών.

Πρόσβαση σε πόρους: Οι συνεταιρισμοί μπορούν να παρέχουν στα μέλη πρόσβαση σε πόρους που ενδέχεται να μην μπορούν να αποκτήσουν μεμονωμένα. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει μαζικές αγορές, υποστήριξη μάρκετινγκ και πρόσβαση στο κεφάλαιο.

Δίκαιη τιμολόγηση και ποιότητα: Οι συνεταιρισμοί στοχεύουν να παρέχουν στα μέλη τους δίκαιες τιμές και ποιοτικά προϊόντα ή υπηρεσίες. Αυτή η εστίαση στις ανάγκες των μελών, αντί για τη μεγιστοποίηση των κερδών, μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη αξία για τους καταναλωτές.

Μακροζωία και σταθερότητα: Οι συνεταιρισμοί έχουν συχνά μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική και μπορεί να είναι πιο ανθεκτικοί σε οικονομικές πτώσεις, επειδή δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των μελών τους έναντι των βραχυπρόθεσμων κερδών.

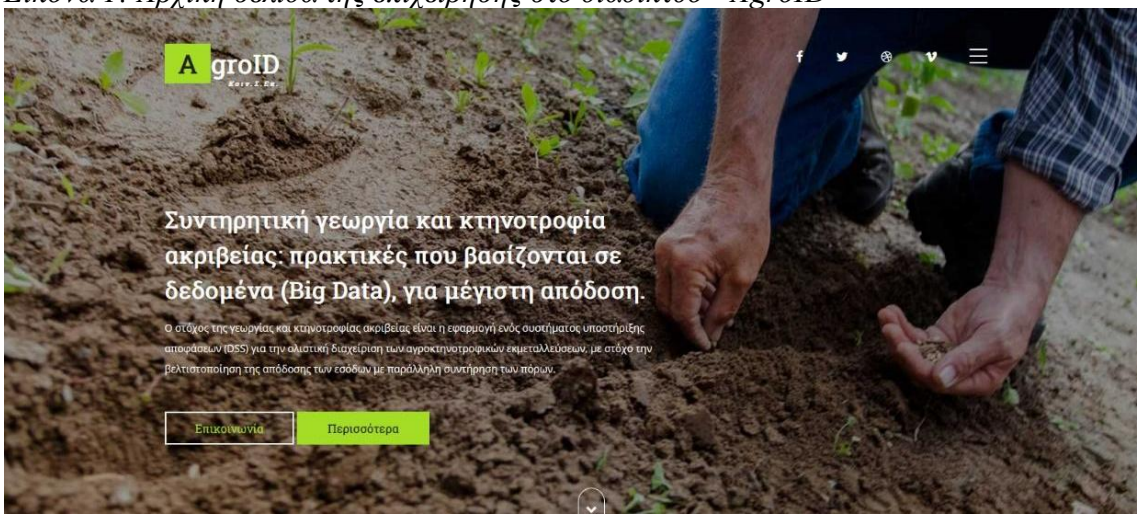
Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Οι συνεταιρισμοί συνήθως παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, βοηθώντας τα να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες για τις επιχειρήσεις τους.

Πηγή: **(ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025)**

Τέλος, χρειάζεται να τονίσουμε ότι τα εννέα προηγούμενα θετικά χαρακτηριστικά μίας συνεταιριστικής επιχείρησης αποτελούν πλεονεκτήματα ανάλογα με το αντικείμενο της επιχείρησης, δηλ αν είναι εμπορική, υπηρεσιών, παραγωγής, κ.λ.π.) σε ποιους απευθύνεται και ποιοι την απαρτίζουν, ποια είναι τα μέλη της και η διοίκησή της. Η μορφή αυτή Κοινωνικής Επιχείρησης έχει περισσότερες προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας ως οικονομικός οργανισμός σε σχέση με άλλες μορφές συνεταιρισμού (Μπελίδης, 2018).

4.2. AgroID (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 1)

Εικόνα 1: Αρχική σελίδα της επιχείρησης στο διαδίκτυο - AgroID

Πηγή: (AgroID, 2025)

Η επιχείρηση **AgroID** έχει έδρα τον νομό Ηρακλείου Κρήτης και έχει ως αντικείμενο την υποστήριξη των αγροτών και κτηνοτρόφων με σύγχρονες πρακτικές παραγωγής βασισμένες στην τεχνολογία.

Εικόνα 2: Προβολή κύριων υπηρεσιών-AgroID

Πηγή: (AgroID, 2025)

Η ΚοινΣΕπ παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες όσον αφορά τον σχεδιασμό της παραγωγής, την στρατηγική που χρειάζεται να ακολουθήσει ο παραγωγός για ποιοτικά προϊόντα με σταθερότητα και εξοικονόμηση πόρων μέσω της ανάλυσης δεδομένων (BIG DATA) με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

4.3. Catis Yoga Studio (ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 2)

Η επιχείρηση **Catis Yoga Studio** έχει έδρα τον Άγιο Νικόλαο στο νομό Λασιθίου Κρήτης και έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ευεξίας (π.χ. διαλογισμός, μασάζ) καθώς και μαθήματα yoga και pilates.

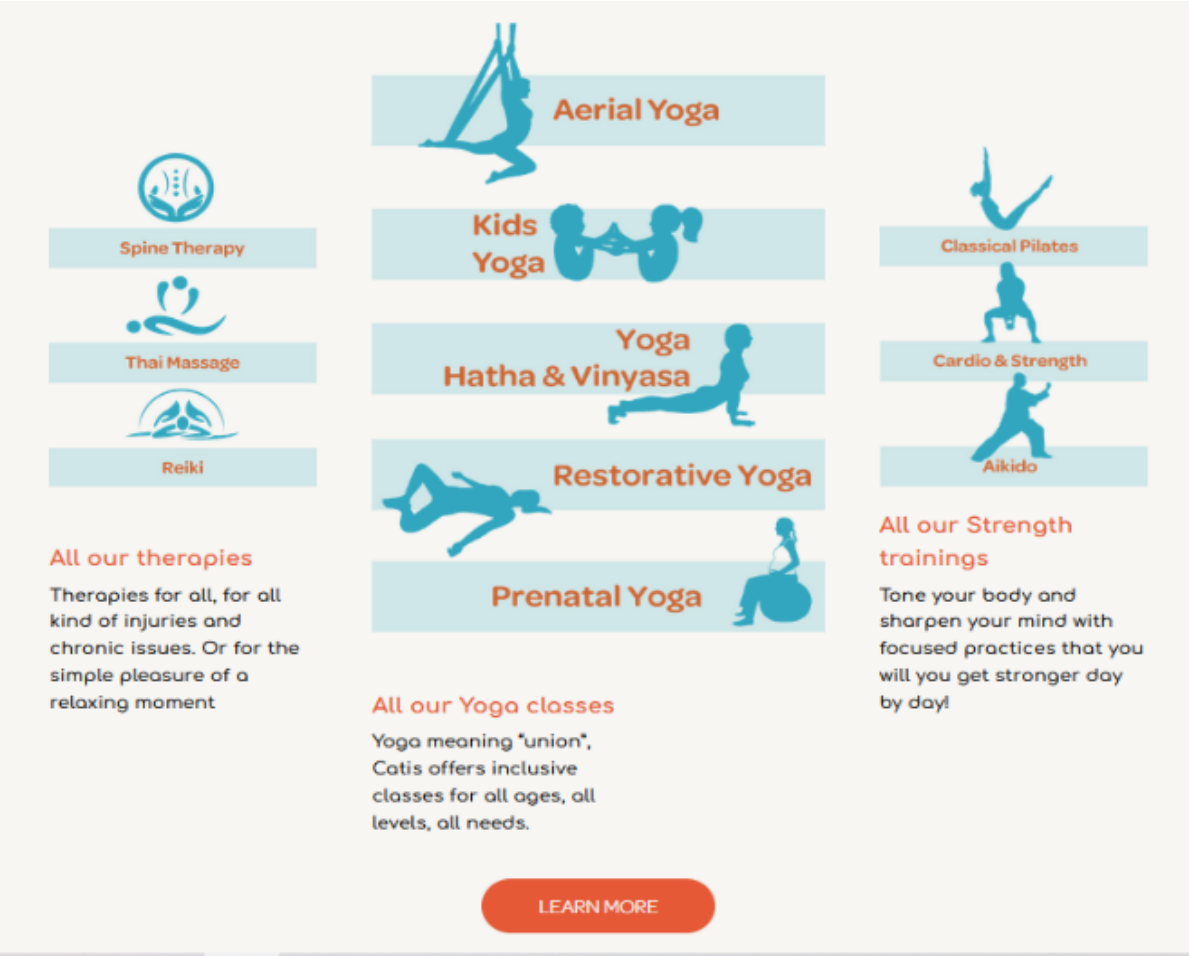
Εικόνα 3: Αρχική σελίδα της επιχείρησης στο διαδίκτυο – Catis Studio

Πηγή: (Catis yoga & welness, 2025)

Η επιχείρηση στοχεύει στην εξατομικευμένη φροντίδα για τους πελάτες της καθώς και στην υψηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών με ειδικά προγράμματα για παιδιά, ενήλικες, εγκύους και ευάλωτες ομάδες.

Εικόνα 4: Προβολή κύριων υπηρεσιών – Catis Studio

Πηγή: (Catis yoga & welness, 2025)

4.4. Ερωτηματολόγιο Συνέντευξης

Οι προσωπικές συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν με τους ιδρυτές των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων είχαν ως στόχο την καταγραφή των απαντήσεων στα εξής ερευνητικά ερωτήματα: α. Ποιοι ήταν οι στόχοι που τέθηκαν για την ίδρυση της, β. Ποιες οι διαφορές από μία επιχείρηση που δεν είναι ΚοινΣΕπ; γ. Πόσους εργαζόμενους έχει και με ποιες ειδικότητες; δ. Ποιο θα είναι το επόμενο βήμα; ε. Σε μια φράση το όραμα των μελών και του ίδιου για την ΚοινΣΕΠ.

4.5. Μεθοδολογία

Ακολουθήσαμε μια ποιοτική ερευνητική προσέγγιση, καθώς η μελέτη μας δεν επικεντρώνεται στη συλλογή ποσοτικών δεδομένων, αλλά στην καταγραφή συγκεκριμένων πρακτικών των επιχειρηματιών οι οποίοι έχουν ιδρύσει μία Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση. Στόχος μας ήταν να εμβαθύνουμε στις απόψεις και τις αντιλήψεις των ερωτώμενων, γι' αυτό επιλέξαμε τη μέθοδο της ημι-δομημένης προσωπικής συνέντευξης. Η συγκεκριμένη μέθοδος επιτρέπει όχι μόνο την καταγραφή των απαντήσεων αλλά και την παρατήρηση των αντιδράσεων των συμμετεχόντων, ενισχύοντας την αλληλεπίδραση με τον ερευνητή. Παράλληλα, η χρήση αυτής της μεθόδου δίνει τη δυνατότητα να εστιάσουμε στο κάθε άτομο ξεχωριστά, ενώ επιτρέπει την καταγραφή, κωδικοποίηση και ομαδοποίηση των απαντήσεων, διευκολύνοντας την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στον χώρο του κάθε επιχειρηματία, ώστε η διαδικασία να προσαρμοστεί στο πρόγραμμά του και να υπάρχει επαρκής χρόνος για τη διεξαγωγή της. Η επιλογή των επιχειρήσεων τις οποίες μελετήσαμε πραγματοποιήθηκε με βάση την έδρα λειτουργίας της επιχείρησης, το αντικείμενο της δραστηριότητας της ως ΚοινΣΕπ και το έτος ίδρυσης της. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι τηρήθηκαν αυστηρά οι κανόνες δεοντολογίας, διασφαλίζοντας την προστασία των προσωπικών δεδομένων των ερωτώμενων(Cohen, Manion, & Morrison, 2008)..

4.6. Προσωπικές Συνεντεύξεις

Η έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας περιλαμβάνει προσωπικές συνεντεύξεις με επιχειρηματίες που έχουν ιδρύσει Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις στην Κρήτη. Η καταγραφή των ερωτήσεων απαντήσεων για τις δύο ΚοινΣΕπ που μελετήσαμε βρίσκεται στους ακόλουθους πίνακες. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε σε τρεις ενότητες, η πρώτη ενότητα ερωτήσεων σκοπό είχε να καταγράψει τα βασικά στοιχεία της ίδρυσης μιας ΚοινΣΕπ, όπως τον σκοπό της, τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για την ίδρυση της και τον αριθμό των ιδρυτικών μελών. Η δεύτερη ενότητα ερωτήσεων ερευνά την λειτουργία των ΚοινΣΕπ, ποια είναι η διοίκηση, τον αριθμό των εργαζομένων, σε ποιους τομείς διαφέρει από μία «κλασική» επιχείρηση, φορολογικά θέματα, την χρηματοδότηση της και την διανομή των κερδών. Σε αυτή την ενότητα δόθηκε έμφαση στο θέμα των επιδοτούμενων θέσεων εργασίας, το οποίο αποτελεί βασικό κίνητρο για την ίδρυση μίας ΚοινΣΕπ. καθώς και τις δυνατότητες χρηματοδότησης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Η τρίτη και τελευταία ενότητα

επικεντρώθηκε στο όραμα των ιδρυτών και στους επόμενους στόχους που έχουν θέσει για το μέλλον καθώς και τις προοπτικές ανάπτυξης των ΚοινΣΕπ. Επίσης, τέθηκε το βασικό ερευνητικό ερώτημα στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, εάν δηλαδή η ίδρυση μίας κοινωνικής επιχείρησης αποτελεί εργαλείο και «λύση» για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων.

ΚοινΣΕπ AgroID

Η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση AgroID αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα καινοτόμου προσέγγισης στο πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καθώς δραστηριοποιείται στην σύνδεση της τεχνολογίας με τον αγροτικό τομέα.

Η AgroID υιοθετεί έναν αναπτυξιακό και ψηφιακό προσανατολισμό, επιδιώκοντας την ενδυνάμωση του αγροτικού πληθυσμού μέσω ψηφιακών εργαλείων και την καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαβητισμού σε αγροτικές περιοχές. Ανάμεσα στις βασικές τις δράσεις περιλαμβάνεται ιχνηλατήσει προϊόντων με χρήση τεχνολογιών, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ίδρυση της AgroID πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2018, με κύριο κίνητρο την ανάγκη των μελών της να εξασφαλίσουν μία βιώσιμη και ποιοτική επαγγελματική δραστηριότητα, με κοινωνική και τοπική επίδραση. Τα μέλη της ΚοινΣεπ ανέλαβαν οι ίδιοι όλες τις απαραίτητες διαδικασίες ίδρυσης, χωρίς νομική λογιστική υποστήριξη, βασιζόμενοι στις γνώσεις και τις δεξιότητες τους. Παρ ότι συνάντησαν δυσκολίες τις ξεπέρασαν χάρη το καλό κλίμα και την συνεργατική σχέση μεταξύ των μελών.

Οι στόχοι της επιχείρησης από την ίδρυσης της ήταν αφενός να καλύψουν τις ανάγκες βιοπορισμού το μέλλον και αφετέρου να παράγουν ένα προϊόν με αντίκτυπο στην τοπική ανάπτυξη. Τα μέλη της AgroID δηλώνουν ότι πιστεύουν βαθιά στην δύναμη της τοπικής κοινωνίας και την ανάγκη στήριξης της μέσω καινοτόμων λύσεων.

Η επιχείρηση αποτελείται από επτά μέλη, εκ των οποίων πέντε είναι και εργαζόμενοι. οι ειδικότητες που απασχολούνται περιλαμβάνουν την διοίκηση, γραμματειακή υποστήριξη, προγραμματισμό και πωλήσεις. Για να γίνει κάποιος μέλος της AgroID, Θα πρέπει να έχει σχέση με τον αγροτικό τρόπο ζωής και να διαθέτει ψηφιακές δεξιότητες, δείχνοντας εξοικείωση με τις σύγχρονες τεχνολογίες.

Η διοίκηση της ΚοινΣεπ οργανώνεται με τη μορφή 5μελούς διοικητικού συμβουλίου, το οποίο περιλαμβάνει πρόεδρο, ταμεία, γραμματέα και δύο αναπληρωματικά μέλη. Η εσωτερική λειτουργία βασίζεται στην συμμετοχικότητα και στις αρχές της συνεταιριστικής Δημοκρατίας. Σύμφωνα με τα μέλη της, η κύρια διαφορά της ΚοινΣεπ από μία συμβατική επιχείρηση βρίσκεται στον κοινωνικό της προσανατολισμό. Αν και υπάρχει στόχος για οικονομική βιωσιμότητα, τα έσοδα δεν διανέμονται ως κέρδη, αλλά επανεπενδύονται για την ενίσχυση της επιχείρησης και την εξυπηρέτηση του κοινωνικού της σκοπού.

Το μοντέλο που ακολουθούν ταυτίζεται περισσότερο με το ευρωπαϊκό πρότυπο κοινωνικής επιχειρηματικότητας, όπου προτεραιότητα δίνεται στην κοινωνική αξία και όχι στην μεγιστοποίηση του κέρδους.

Η AgroID Χρηματοδοτείται κυρίως από τις πωλήσεις των προϊόντων και υπηρεσιών της, ενώ ένα σημαντικό μέρος της αρχικής ανάπτυξης προήλθε από αυτοχρηματοδότηση.

Από το 2019 ξεκίνησε κανονικά τις εμπορικές δραστηριότητες. Τα κέρδη δεν διανέμεται στα μέλη, αλλά παραμένουν ως αποθεματικό για μελλοντικές επενδύσεις, όπως η ανάπτυξη νέων προϊόντων και τεχνολογικών υποδομών.

Σε ό,τι αφορά την φορολογική μεταχείριση, η AgroID δηλώνει ότι φορολογείται όπως όλες οι άλλες επιχειρήσεις, χωρίς ειδικά φορολογικά κίνητρα , γεγονός που συνιστά εμπόδιο για κοινωνικές επιχείρηση με σαφές κοινωνικό αποτύπωμα. Η ίδια η επιχείρηση δεν έχει επωφεληθεί από ελαφρύνσεις που προβλέπει ο Νόμος 4430/2016 για κάποιες ΚοινΣεπ.

Η δραστηριότητα της AgroID έχει πανευρωπαϊκό χαρακτήρα, με πελάτες στην Ισπανία , Ιταλία , Βέλγιο και σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας . Μάλιστα , το μεγαλύτερο ποσοστό του κύκλου εργασιών προέρχεται από την Ισπανία γεγονός που επιβεβαιώνει την εξαγωγική δυναμική της επιχείρησης.

Η AgroID τηρεί τις ετήσιες υποχρεώσεις της προς το Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας , όπως επικαιροποίηση του μητρώου μελών και η υποβολή ετήσιων εκθέσεων .

Σχετικά με την προοπτική ανάπτυξης , η επιχείρηση σχεδιάζει την ενσωμάτωση τεχνητής νοημοσύνης (AI) και (blockchain) τεχνολογιών στα εργαλεία πιστοποίησης και παρακολούθησης αγροτικής παραγωγής . Για την υλοποίηση αυτού του οράματος απαιτείται ολοκληρωμένος σχεδιασμός και σημαντικές επενδύσεις .

Η AgroID συμμετέχει στην Ένωση Φορέων Κ.Αλ.Ο Κρήτης , ενισχύοντας τη δικτύωση και συνεργασία μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τα προγράμματα ενίσχυσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας η AgroID εκφράζει αρνητική άποψη, καθώς θεωρεί ότι δεν συνέβαλαν ουσιαστικά στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ειδικά για νέους επιστήμονες, που ήταν και η κυρία ανάγκη της επιχείρησης. Η έμφαση των προγραμμάτων σε ευπαθείς ομάδες μέσω της ΔΥΠΑ δεν ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της επιχείρησης.
Τέλος, το όραμα τον μελών συνοψίζεται στην φράση:
<< Τοπική, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Δίκαιη Ανάπτυξη >>.

ΚοινΣΕπ Catis Yoga Studio

Η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση (ΚοινΣεπ) Catis Yoga Studio ιδρύθηκε με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθηση του κοινού όφελος μέσω της φυσικής δραστηριότητας και της εναλλακτικής ασκήσεις. Η ίδρυση της πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2019, έπειτα από μία διαδικασία διαρκεί περίπου έξι μηνών. Παρόλο που, σύμφωνα με τη νομοθεσία η τυπική ίδρυση μίας ΚοινΣεπ διαρκεί 1.5 έως 2 μήνες, στην προκειμένη περίπτωση σημειώθηκαν καθυστερήσεις, κυρίως λόγω έλλειψη προσωπικού στο μητρώο κοινωνικής οικονομίας γεγονός που δυσχέρανε την επεξεργασία των εγγράφων και των απαιτούμενων εγκρίσεων. Αυτό αποτελεί γενικά ένα από τα βασικά μειονεκτήματα στη διαδικασία σύστασης των ΚοινΣεπ . Παρ'όλα αυτά η αποφασιστικότητα και η δέσμευση των ιδρυτικών μελών οδήγησαν τελικά στην ολοκλήρωση τη ίδρυσης και στην έναρξη λειτουργίας της επιχείρηση .
Οι στόχοι της Catis Yoga Studio ήταν εξαρχής να παρέχει στην τοπική κοινωνία εναλλακτικούς τρόπους διαχείρισης της καθημερινότητας μέσω της άσκησης και της σύνδεση με τη φύση. Το όραμα των μελών είναι να δημιουργήσουμε έναν χώρο όπου οι άνθρωποι μπορούν να ανακαλύψουν την δύναμη που έχουν μέσα τους, συμβάλλοντας έτσι στην δημιουργία μίας πιο βιώσιμη και λιγότερο αγχωτική κοινωνίας.
Η επιχείρηση αποτελείται από πέντε μέλη. Όλοι εργάζονται ενεργά, ωστόσο τρία από αυτά προσφέρουν τις υπηρεσίες τους εθελοντικά, ενώ οι άλλοι δύο είναι αμειβόμενοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το ξεκίνημα της επιχείρησης, όλα τα μέλη συμμετείχαν σε εθελοντική βάση. Για να γίνει κάποιος μέλος βασική προϋπόθεση είναι η διάθεση να προσφέρει χρόνο και ενέργεια σε μία συλλογική προσπάθεια, χωρίς αποκλειστικά ατομικά κίνητρα.
Ή διοικητική δομή της ΚοινΣεπ περιλαμβάνει έναν διαχειριστή – πρόεδρο που είναι και ο ιδιοκτήτης καθώς και έναν γραμματέα, έναν ταμία και δύο ακόμα μέλη. Η οργάνωση είναι συνεργατική, βασισμένη στην κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων, με κοινή ευθύνη για την

επίτευξη του κοινωνικού σκοπού.
Σε σύγκριση με μία κλασική επιχείρηση, η ΚοινΣεπ διαφοροποιείται σημαντικά. Αν και η λειτουργία της από λογιστική και εμπορική άποψη είναι παρόμοια με αυτή μίας ιδιωτικής επιχείρησης, η κυρία διαφορά έγκειται στο κοινωνικό τους αποτύπωμα. Τα μέλη έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν εθελοντική εργασία έως και 16 ώρες την εβδομάδα, κάτι που δεν ισχύει σε συμβατικές επιχειρήσεις όπου κάθε εργασία πρέπει να δηλώνεται και να αμείβεται. Παράλληλα ο τελικός στόχος δεν είναι αποκλειστικά το οικονομικό κέρδος αλλά η κοινωνική και περιβαλλοντική προσφορά.
Όσον αφορά τη χρηματοδότηση της η Catis Yoga Studio Ξεκίνησε με ίδια κεφάλαια χωρίς να λάβει δάνειο η εξωτερική χρηματοδότηση. Με την πάροδο του χρόνου, μέρος των εσόδων της προέρχεται από τα μαθήματα γιόγκα και πιλάτες που προσφέρονται στο κοινό. Τα κέρδη διανέμονται σύμφωνα με το καταστατικό το 20% μεταφέρεται στο αποθεματικό, το 30% επενδύεται στο κοινωνικό έργο ενώ το υπόλοιπο αποδίδεται στους αμειβόμενες εργαζόμενους.
Η φορολόγηση της επιχείρησης πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο όπως και σε κάθε άλλη επιχείρηση, χωρίς κάποια ειδική μεταχείριση. Η έδρα της βρίσκεται στον άγιο Νικολό Κρήτης όπου και δραστηριοποιείται αποκλειστικά.
Σε ό,τι αφορά της ΚοινΣεπ προς το μητρώο κοινωνικής οικονομίας, αυτές περιλαμβάνουν την κατάθεση των λογιστικών στοιχείων (εντύπου Ε3) καθώς και την ετήσια έκθεση απολογισμού. Κατα το τέλος του οικονομικού έτους (Σεπτέμβριο – Οκτώβριο),η επιχείρηση δηλώνει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του μητρώο αν πέτυχε τους στόχους του προηγούμενου έτους και ποιοι είναι οι στόχοι για το επόμενο.
Η επιχείρηση απασχολεί δύο εργαζόμενους. Ή μία είναι υπεύθυνη για το marketing και παράλληλα διδάσκει παιδική γιόγκα και πιλάτες. Ο δεύτερος είναι ο ίδιος ο πρόεδρος ο οποίος ασχολείται με την γιόγκα, τις θεραπείες και το πλάτες.
Το επόμενο βήμα της ΚοινΣεπ Περιλαμβάνει την υποβολή αιτήματος για ένταξη σε προγράμματα χρηματοδότησης. Οι άμεση στόχοι περιλαμβάνουν την ενίσχυση του εξοπλισμού και την περαιτέρω προβολή των δράσεων τους , με στόχο τη διεύρυνση της πελατείας και την αύξηση των συμμετεχόντων, μεταξύ αυτών και επισκεπτών από τον Νομό Ηρακλείου . Μακροπρόθεσμα φιλοδοξούν να επεκτείνουν τις δράσεις τους σε ευρύτερο κοινωνικό φάσμα, εντάσσοντας και άτομα με αναπηρίες σε ειδικά προγράμματα γιόγκα. Έχουν ήδη έρθει σε επαφή με τον τοπικό σύλλογο ΑμεΑ και σχεδιάζουν να προσθέσουν δραστηριότητες όπως γιόγκα για άτομα με ειδικές ανάγκες, εναλλακτικές μορφές γιόγκα,

ακόμη και προβολές ντοκιμαντέρ. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των συμμετεχόντων και στην ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού της περιοχής. Αν και η επιχείρηση δε συμμετέχεις σε κάποιο επίσημο δίκτυο ΚοινΣεπ , διατηρεί επαφή με άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις. Ωστόσο όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων ενίσχυσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η άποψη του υπεύθυνου είναι ότι δεν την έβαλαν ουσιαστικά στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Συνοψίζοντας, το όραμα των μελών της Catis Yoga Studio είναι να εμπλουτίσουν τις δράσεις τους, δίνοντας σε περισσότερους ανθρώπους τη δυνατότητα να ανακαλύψουν τον εσωτερικό τους δυναμισμό και να ζήσουμε μια ζωή με μεγαλύτερη ηρεμία, επαφή με τη φύση και συνειδητή σύνδεση με το κοινωνικό σύνολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Συμπεράσματα Έρευνας

Στο κεφάλαιο 4 έγινε καταγραφή των απαντήσεων των ιδιοκτητών των δύο ΚοινΣΕπ, AgroID και Catis Yoga Studio. Τα ερωτήματα που απασχόλησαν την έρευνα μας αφορούσαν:

- τους στόχους των συγκεκριμένων επιχειρήσεων,
- τις διαφορές που έχουν από διοικητική, χρηματοδοτική και φοροτεχνική άποψη σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις που δεν είναι ΚοινΣΕπ
- τον αριθμό των εργαζομένων τους και τις ειδικότητες που απασχολούν
- το επόμενο στάδιο ανάπτυξης και
- τα συμπεράσματα που εξήγαγαν για το ρόλο των ΚοινΣΕπ στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων.

Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η επιχειρηματική νοοτροπία και οι δεξιότητες, η αποτελεσματική ομαδική εργασία, η καινοτομία, η συμμετοχή στην κοινότητα, ένα καλά σχεδιασμένο επιχειρηματικό μοντέλο και οι συνεργασίες είναι όλοι σημαντικοί παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν στην επιτυχία των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Επίσης η ψηφιακή ενδυνάμωση που έχουν χρησιμοποιήσει είναι πολύ σημαντική για την αναβάθμιση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα. Όσον αφορά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις από τις απαντήσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων, οι κύριες προκλήσεις στη διαχείριση της επιχείρησής τους είναι οι οικονομικοί περιορισμοί όπως η εξεύρεση χρηματοδότησης και χρονικών απαιτήσεων, η έλλειψη προβολής και αποδοχής των κοινωνικών επιχειρήσεων από τους δημόσιους φορείς, τον ιδιωτικό τομέα και την κοινωνία, η εξεύρεση εξειδικευμένου και εξειδικευμένου προσωπικού, οι μη μόνιμες εταιρικές σχέσεις, η βιωσιμότητα και η ρευστότητα, συλλογική διαχείριση, νομικό πλαίσιο και γραφειοκρατία. Όμως για να αναπτυχθούν και να πετύχουν τους στόχους τους χρειάζονται μεγαλύτερη υποστήριξη από το κράτος, ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και καλύτερες συνεργασίες με άλλους τομείς. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να συνεχίσουν την συνεισφορά τους στην κοινωνία.

Συνολικά, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι ΚοινΣΕπ και ειδικά οι κοινωνικές επιχειρήσεις που ενσωματώνουν την ψηφιοποίηση και την τοπική ανάπτυξη, έχουν μεγάλες δυνατότητες να προσφέρουν λύσεις σε πολλά από τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, ειδικά σε περιοχές που πλήττονται από την ανεργία και την οικονομική απομόνωση.

Με βάση τις απαντήσεις των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, τα ακόλουθα είναι βασικά συμπεράσματα για τους επίδοξους νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες:

Εικόνα 5: Βασικά Συμπεράσματα Έρευνας

- Η ενσωμάτωση της προσωπικότητας τους στην επιχείρηση τους, το στοιχείο αυτό την καθιστά μοναδική
- Προσαρμογή στις αλλαγές, συνεχής εκπαίδευση και προσωπική εξέλιξη αποτελούν τα μυστικά της επιτυχίας
- Τήρηση των φοροτεχνικών απαιτήσεων και των διαδικασιών χρηματοδότησης ανεξάρτητα από τον χρόνο και την γραφειοκρατία που
- Η όρεξη, το πάθος και η αγάπη για τον σκοπό αποτελεί την κινητήριο δύναμη για τον κοινωνικό επιχειρηματία
- Αξιόπιστο επιχειρηματικό σχέδιο, προγραμματισμός, σχεδιασμός και σωστή εκτίμηση είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την βιωσιμότητα μίας
- Η αναζήτηση της κατάλληλης υποστήριξης, η συλλογική δράση και η λειτουργία ως ομάδα, απαραίτητα στοιχεία της επιτυχίας
- Υπομονή και πίστη στους στόχους της ΚοινΣΕπ
- Τεχνολογία και εξειδικευμένο προσωπικό, πολύτιμο κεφάλαιο για μία ΚοινΣΕπ
- Το όραμα να εκφράζει και να ενσωματώνει τον κοινωνικό σκόπο και όχι το προσωπικό κέρδος

Με βάση τις απαντήσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων, τα βασικά συμπεράσματα υποδηλώνουν ότι οι επίδοξοι κοινωνικοί επιχειρηματίες θα πρέπει να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους προσεκτικά και στρατηγικά, ενώ αγκαλιάζουν την ατομικότητά τους και είναι ανοιχτοί στη συνεχή μάθηση και εξέλιξη. Η συνεργασία, ο σωστός σχεδιασμός και η ισορροπημένη προοπτική είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες για την επιτυχία μιας κοινωνικής επιχείρησης. Οι απαντήσεις από τις κοινωνικές επιχειρήσεις δείχνουν έναν μικτό αντίκτυπο της πορείας των γεγονότων στις επιχειρήσεις τους. Η πιο σημαντική

δυσκολία που αντιμετώπισαν, τουλάχιστον στην περιοχή της Κρήτης στην οποία λειτουργούν αφορά την έλλειψη οικονομικών πόρων, δυσκολία εύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού καθώς και την έγκαιρη και εύκολη διευθέτηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών.

5.2. Το μέλλον της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και αυξημένη ενεργοποίηση όσον αφορά τις κοινωνικές ανισότητες, η κοινωνική επιχειρηματικότητα αναδεικνύεται ως ένα πολύτιμο εργαλείο καινοτομίας και ανάπτυξης. Σε αυτό συμβάλλει ουσιαστικά η εξέλιξη της τεχνολογίας (π.χ. τεχνητή νοημοσύνη) η οποία μπορεί να δώσει λύσεις σε προβλήματα κοινωνικής φύσεως όπως πλατφόρμες που προσφέρουν προσιτές λύσεις υγειονομικής περίθαλψης, η συμπερίληψη ατόμων με αναπηρία στην εργασία, εφαρμογές για χρήστες με αναπηρία, κ.α. Η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης και της αλυσίδας συστοιχιών στις κοινωνικές επιχειρήσεις όχι μόνο θα εξορθολογήσει τις λειτουργίες, αλλά και θα ενισχύσει τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών.

Επίσης, οι κοινωνικοί επιχειρηματίες υιοθετούν όλο και περισσότερο βιώσιμες πρακτικές, όχι μόνο σε περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες αλλά σε όλους τους τομείς. Στο μέλλον θα δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στις κυκλικές οικονομίες, όπου τα απόβλητα ελαχιστοποιούνται και οι πόροι επαναχρησιμοποιούνται. Οι επιχειρήσεις, όπως οι κοινωνικές επιχειρήσεις, που ενσωματώνουν τη βιωσιμότητα στις βασικές αξίες τους όχι μόνο θα ευδοκιμήσουν, αλλά και θα ηγηθούν της προσπάθειας να έχουν θετικό αποτύπωμα στον πλανήτη (EU, n.d.).

Μία ακόμα σημαντική πτυχή της δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί η συνεργασία έναντι του ανταγωνισμού. Οι πολύπλοκες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κόσμος μας απαιτούν συλλογικές προσπάθειες και όχι απομονωμένες προσεγγίσεις. Το μέλλον της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι συνεργατικό, με έμφαση στις συνεργασίες μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων, κυβερνήσεων, μη κερδοσκοπικών οργανισμών και του ιδιωτικού τομέα. Αυτές οι συνεργασίες θα επιτρέψουν τη συγκέντρωση πόρων, γνώσεων και δικτύων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων και την προώθηση της καινοτομίας ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (EU, n.d.).

Ειδικότερα, η υλοποίηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών από τις κοινωνικές επιχειρήσεις αποτελεί κίνητρο χρηματοδότησης τους στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, κρατικών επιχορηγήσεων αλλά και ιδιωτικών επενδύσεων. Νέα

χρηματοδοτικά μοντέλα επενδύσεων αναπτύσσονται με έμφαση στις οικονομικές αποδόσεις με κοινωνικό αντίκτυπο, σημαντική πηγή άντλησης κεφαλαίων για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες. Κατευθύνοντας κεφάλαια προς επιχειρήσεις που δίνουν προτεραιότητα στον κοινωνικό αντίκτυπο, οι επενδυτές αντίκτυπου διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην κλιμάκωση καινοτόμων λύσεων στις πιεστικές παγκόσμιες προκλήσεις (EU, n.d.).

Η συμμετοχή των νέων στην κοινωνική επιχειρηματικότητα (SE) είναι μια στρατηγική που μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση πολλών προκλήσεων στην κοινωνία, αλλά ακόμη περισσότερο - εξοπλίζοντάς τους με τις απαραίτητες δεξιότητες και κουλτούρα για την αγορά εργασίας μέσα σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η ενδυνάμωση των νέων μέσω της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ζωτικής σημασίας για την βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας. Οι νέοι διαθέτουν μοναδικές προοπτικές και καινοτόμες ιδέες που μπορούν να οδηγήσουν στην αλλαγή, παρέχοντάς τους τα εργαλεία και τους πόρους που απαιτούνται για την έναρξη των επιχειρήσεών τους, μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητές τους για την αντιμετώπιση πιεστικών κοινωνικών ζητημάτων. Πρωτοβουλίες όπως το δίκτυο Youth Business International (YBI) προσφέρουν καθοδήγηση και υποστήριξη σε νέους επιχειρηματίες, βοηθώντας τους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της έναρξης μιας επιχείρησης (EU, n.d.).

Επιπλέον, μελλοντικά οι δείκτες απόδοσης των επιχειρήσεων θα είναι περισσότερο σαφείς και αξιόπιστοι εξαιτίας των εργαλείων ανάλυσης δεδομένων τα οποία συνεχώς εξελίσσονται με την βοήθεια της τεχνολογίας. Η εξέλιξη αυτή θα βοηθήσει τους κοινωνικούς επιχειρηματίες να διατυπώσουν την επιχειρηματική τους πρόταση, αλλά και να προσελκύσουν επενδυτές που αναζητούν τεκμηριωμένες αναλύσεις. Η τεχνολογία θα διαδραματίσει βασικό ρόλο στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων επιπτώσεων, διευκολύνοντας τις επιχειρήσεις να αναφέρουν τα επιτεύγματά τους και να προβάλουν τις επιπτώσεις των παρεμβάσεων τους (ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025).

Μία τάση που κερδίζει συνεχώς είναι η ενδυνάμωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων Η κοινωνική επιχειρηματικότητα έχει τη δύναμη να αναδείξει τα ζητήματα που τις αφορούν και να παράσχει πρόσβαση σε ευκαιρίες, πόρους και αγορές. Οι μελλοντικές τάσεις δείχνουν ότι η κοινωνία οδηγείται σε μοντέλα κοινωνικής οργάνωσης χωρίς αποκλεισμούς που δίνουν τη δυνατότητα σε αυτές τις κοινότητες να έχουν ενεργή συμμετοχή είτε μέσω της απασχόλησης, της ιδιοκτησίας ή της λήψης αποφάσεων. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα θα έχει ενεργό ρόλο σε αυτές τις εξελίξεις (ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025).

Το μέλλον της κοινωνικής επιχειρηματικότητας προδιαγράφεται θετικό και αισιόδοξο με ευκαιρίες για μόχλευση της καινοτομίας, της συνεργασίας και της τεχνολογίας για το κοινωνικό καλό. Καθώς περιηγούμαστε σε αυτό το εξελισσόμενο τοπίο, είναι επιτακτική ανάγκη οι κοινωνικοί επιχειρηματίες να παραμείνουν ευέλικτοι στις αλλαγές, αφοσιωμένοι στην αποστολή τους, στην δημιουργία συνθηκών αλλαγής και ανάπτυξης με βιώσιμο πρόσημο. (ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

AgroID, 2025. *AgroID ΚοινΣεπ.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://agroid.gr/

Catis yoga & welness, 2025. *Catis Studio.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.catisstudio.com/

Dees, G., 1998. The meaning of social entrepreneurship.

Defourny, J. & Nyssens, M., 2010. Conceptions of social enterprise and social entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and divergences. *Journal of social entrepreneurship*, pp. 32-53.

EMES, 2025. *RESEARCH NETWORK FOR SOCIAL ENTERPRISE.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://emes.net/

Entre-GR, 2021. *Τί Είναι η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα;.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://entre.gr/ti-einai-i-koinoniki-epicheirimatikotita/

EUR-Lex, 2017. *Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/european-pillar-of-social-rights.html

EUR-Lex, 2021. *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/small-and-medium-sized-enterprises.html

EUR-Lex, 2023. *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/glossary/small-and-medium-sized-enterprises.html

European Commision, 2014. *The Social Business Initiative.* [Ηλεκτρονικό]
Available at:
https://ec.europa.eu/docsroom/documents/14583/attachments/3/translations/en/renditions/pdf

Eurostat, 2022. *European Statistics.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
[Πρόσβαση 2022].

Eurostat, 2025. *Statistics Explained.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page

EU, S. A., χ.χ. *YOUTH & SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN GREECE,* s.l.: EUROPEAN UNION.

Gupta, M. & Dharwal, M., 2022. Green entrepreneurship and sustainable development: A conceptual framework. *Materials Today*, pp. 3603-3606.

Guru Nanak College, 2025. *Types of Entrepreneuers.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.gurunanakcollege.edu.in/files/commerce-management/types-of-entrepreneurs.pdf

Harpel, D., 2021. *Incentives for entrepreneurial firms.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://smartincentives.org/incentives-for-entrepreneurial-firms/

Mitrakos, T., Tsakloglou, P. & Cholezas, I., 2010. *Determining factors of youth unemployment in Greece with emphasis on tertiary education graduates.* Athens: Bank of Greece.

N. 4430/2016, 2016. *Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/242234/nomos-4430-2016

Nexford University, 2025. *Different Types of Entrepreneur & Entrepreneurship - Top 10.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.nexford.edu/insights/types-of-entrepreneurship

Richardson, J., 2025. *Intrapreneurship Examples To Learn From.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://lmarks.com/blog/intrapreneurship-examples-to-learn-from/

Russ, P., 2022. *Hybrid entrepreneurship - 5 reasons to build a venture while still working.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.weforum.org/stories/2022/09/hybrid-entrepreneurship-5-reasons-to-build-a-venture-while-still-working/

Schou, P., 2024. Unpacking the myth of the entrepreneurial state. *Journal of Business Venturing Insights*, p. 21.

Shaw, E. & Carter, S., 2007. Social entrepreneurship: Theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes. *Journal of small business and enterprise development*, pp. 418-434.

Waddock, S. & Post, J., 1991. Public administration review. *JSTOR*.

Ανώνυμο Κέντρο Στήριξης Φορέων Κ.Αλ.Ο., 2014. *Οδηγός Ίδρυσης ΚοινΣΕπ.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://koinsep.org/wp-content/uploads/2014/02/info-about-KoinSEp.pdf

Βικιλεξικό, 2025. *Επιχειρηματικότητα.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B6%CF%89 [Πρόσβαση 2025].

Γ.Γ. Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2022. *Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας.* Αθήνα: Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025. *9 Πλεονεκτήματα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://koinsep.org/9-%CF%80%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B5/

Δίκτυο ΚοινΣΕπ, 2025. *Πανελλαδικό Ανεξάρτητο Κέντρο Στήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://koinsep.org/wp-content/uploads/2014/02/info-about-KoinSEp.pdfτ

ΔΙΚΤΥΟ ΚοινΣΕπ, 2025. *Χτίζοντας Ένα Συμπεριληπτικό και Ασφαλές Εργασιακό Μέλλον: Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα ως Γέφυρα Ένταξης ατόμων απο Ευάλωτες και Ειδικές*

ομάδες.. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
https://koinsep.org/%CF%87%CF%84%CE%AF%CE%B6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BB%CE%B7%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%83%CF%86/

ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2024. *Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα - 2024.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2024-M12

ΕΛΜΕΠΑ, 2019. *Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία - Σημειώσεις Μαθήματος.* Άγιος Νικόλαος: s.n.

Ελληνική Δημοκρατία (2016). *Νόμος 4430/2016: Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις. Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) Α 205/31.10.2016. Διαθέσιμο στο: https://et.gr/*

Κακαρούχα, Π., 2008. *Εγχειρίδιο επιχειρηματικότητας για υποψήφιους και νέους επιχειρηματίες.* Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Καραγιάννης, Α., 1999. *Επιχειρηματικότητα και Οικονομία.* Αθήνα: Interbooks.

Κατάρτιση, Ε. Κ. γ. τ. Α. κ. Ε., 2014. *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα,* s.l.: Υπηρεσία Εκδόσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κορρές, Γ., 2012. Εισαγωγή στην Επιχειρηματικότητα. Στο: *Επιχειρηματικότητα.* Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, pp. 3-24.

Κωστής, Π., 2022. *Θεωρία και Στρατηγική Πολυεθνικών Επιχειρήσεων - Σημειώσεις μαθήματος.* Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Κώτσιος , Π., Έτος Δ' Έκδοσης: 2024. *Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία: Σύλληψη, Σχεδιασμός, Υλοποίηση Και Λειτουργία, Δ' Έκδοση.* Αθήνα: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΤΣΙΟΣ.

Μπελίδης, Α., 2018. *Κάνουμε ή όχι μία ΚοινΣΕπ;.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://tkm.tee.gr/wp-content/uploads/2018/07/Belidis.pdf

Πρόγραμμα Κινητικότητας Ανταλλαγής Εργαζομένων σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, 2017. *MobiliseSME.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://mobilise-sme.eu/el/

Σιάχου, Ε., 2022. *Διοίκηση Αντρώπινων Πόρων - Σημειώσεις μαθήματος.* Αθήνα: ΕΚΠΑ - Τμήμα Οικονομικών Επιστημών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1η	Είδος ΚοινΣΕπ
Ε. ΕΡΩΤΗΣΗ 2η	Πως ιδρύθηκε; Ήταν εύκολο; Δύσκολο; Ποια διαδικασία ακολουθήθηκε;
ΕΡΩΤΗΣΗ 3η	Ποιοι ήταν οι στόχοι που τέθηκαν για την ίδρυση της.
ΕΡΩΤΗΣΗ 4η	Πόσα μέλη έχει η συγκεκριμένη ΚοινΣΕπ;
ΕΡΩΤΗΣΗ 5η	Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να είναι κάποιος μέλος;
ΕΡΩΤΗΣΗ 6η	Ποια είναι η συνεταιριστική δομής της, η διοίκηση;
ΕΡΩΤΗΣΗ 7η	Ποιες οι διαφορές από μία επιχείρηση που δεν είναι ΚοινΣΕπ;
ΕΡΩΤΗΣΗ 8η	Πως χρηματοδοτείται;
ΕΡΩΤΗΣΗ 9η	Πόσο γρήγορα χρηματοδοτήθηκε;
ΕΡΩΤΗΣΗ 10η	Πως διανέμονται τα κέρδη;
ΕΡΩΤΗΣΗ 11η	Ποια είναι η φορολόγησή της επιχείρησης
ΕΡΩΤΗΣΗ 12η	Που δραστηριοποιούνται;, στον νομό Ηρακλείου; στην Κρήτη, πανελλαδικά;
ΕΡΩΤΗΣΗ 13η	Ποιες είναι οι ετήσιες υποχρεώσεις της ΚοινΣΕπ προς το μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας;
ΕΡΩΤΗΣΗ 14η	Πόσους εργαζομένους έχει και με ποιες ειδικότητες;
ΕΡΩΤΗΣΗ 15η	Ποιο θα είναι το επόμενο βήμα;
ΕΡΩΤΗΣΗ 16η	Συμμετέχετε σε κάποιο Δίκτυο ΚοινΣΕΠ;

ΕΡΩΤΗΣΗ 17η	Θεωρείτε ότι το πρόγραμμα ενίσχυσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας πέτυχε το σκοπό του; Επικοινωνήθηκε σωστά; Βοήθησε στην δημιουργία θέσεων εργασίας;
ΕΡΩΤΗΣΗ 18η	Σε μια φράση το όραμα των μελών και του ίδιου για την ΚοινΣΕΠ.